

శృంగారకమణి దైన్య కాద్రరస ప్రాభాన్యంబై న

మిత్ర వింధాపరిణయనాటకము.

ఇది

గుంటూరు జిల్లా పల్నాడుతాలూకా మావగ్గ గ్రామనివాసుండును

సంగీత సాహిత్యవిద్యా వికారమండునగు

బ్రహ్మశ్రీ సూరవరాజు వేంకటరమణకవిచే

రచియింపబడి

అకెళ్ళ సూర్యనారాయణశాస్త్రిచే

పరిశోధింపబడి,

స్వగౌండజిల్లా భువనగిరితాలూకాలోచేరిన చొట్టెరుపుర జేకపాండ్వాడమత్తేదాసు
భారద్వాజసతోద్భవతైన వ పటవారి యధికారములను సొందిన

మహారాజరాజశ్రీ

శాడేపల్లి లక్ష్మీనరసింహారావుగారికి

కృతి యాహుతి

వీటాదు

మంజుజాణిముద్రాక్షరశాలయందు

ఈనాటకములో వచ్చెను స్త్రీపురుషపాత్రలు.

స్త్రీపాత్రలు.

- 1 నటి.
- 2 శత్రుస్త్రీ-శృంగారవతి.
- 3 మిత్రవింద-కథానాయిక.
- 4 శరవాణి-మిత్రవింద చరిత్ర.
- 5 మదనమాల-డిటో.

894-8:32
VEN-117

పురుషపాత్రలు.

- 1 నటుడు.
- 2 విందరాజు (మిత్రవింద) పెద్దన్న.
- 3 విందరాజు-భటుడు.
- 4 విందరాజు-మంత్రి (నర్మసచివుడు)
- 5 దుర్యోధనభటుడు (చండ్రపతాపుడు)
- 6 ఆకాశవాణి (విష్కంభము)
- 7 అనవిందుడు (విందరాజుతమ్ముడు)
- 8 నారదుడు (దేవతామని)
- 9 కృష్ణమూర్తి.
- 10 బలరాముడు (కృష్ణమూర్తి అన్న)
- 11 పాత్యకి (కృష్ణమూర్తి తమ్ముడు)
- 12 కృతవర్మ (కృష్ణమూర్తిక స్నేహితుడు)
- 13 దుర్యోధనుడు (రాజరాజు)
- 14 దుశ్శాసనుడు (దుర్యోధనుని తమ్ముడు)
- 15 లక్ష్మణుడు (దుశ్శాసనుని కొడుకు)
- 16 కణ్దుడు (దుర్యోధనుని ప్రాణమిత్రుడు)
- 17 మాళవిరాజు
- 18 కోసలరాజు
- 19 కారిరాజు
- 20 సాల్యరాజు
- 21 శేకయరాజు
- 22 సృంజయరాజు
- 23 కర్ణాటరాజు
- 24 మత్స్యరాజు
- 25 వ్యాసమహర్షి.

నీరు దుర్యోధనపక్షపువారు.

వీరు కృష్ణుని పక్షపువారు.

మిత్రవిందాపరిణయ నాటకము.

కథాసంగ్రహము.

ప్రథమాంకము.

రం. (1) సతీనూత్రధారులసంభాషణము. శరద్విశ్రాంతివర్ణనము.

(2) అమలిదేవకాధీశ్వరుండగు విందరాజుతోట. రాజునకుమంత్రికిసంభాషణ-
వారాంగవాప్రవేశము. శృంగారరసప్రధానము. దుర్యోధనచక్రవర్తి భటుం-
డు విందరాజుసభకువచ్చుట శృంగారరసప్రధానము.

ద్వితీయాంకము.

రం (1) విందుడు అనువిందుడు సర్మసచివుండు ఆకాశవాణివాక్యము, హాశ్చర్యరసము.
విందానువిందుల సంభాషణము శృంగారరసము. నాకద నమాగమము నారదవిం-
దానవిందుల సంభాషణము, శాండీరసము.

రం (2) విభీతసాధమునందు దోమతెర మంచమునందు నిద్రించు మిత్రవిందా స్వప్న
సంభాషణము, ఇది దైత్యరసప్రధానము మిత్రవిందకు చెలికత్తెలకు సంభాషణ
ము మహాశ్చర్యరసము.

తృతీయాంకము.

రం (1) సభిపరివృతయగు మిత్రవిందకడకు నాకదుండుప్రవేశించుట. నాకదమిత్రవిందు
లసంభాషణము. నాకదుండు కృష్ణమూర్తి శృంగార మహిమాది వర్ణనలు
మిత్రవిందతో చెప్పుట. మిత్రవిందకృష్ణునిపయి మోహకాంతిచిత్తయగుట.

(2) మిత్రవింద కృష్ణమోహంబున చెలికత్తెలతో మాట్లాడుట. మిత్రవిందకు మద
నుండు చతురంగబలయుక్తుడై తనకడుటనిలచియున్నట్లుతోచుట. మిత్రవిం-
దసబలంబుగా శంకర్పుని భూషణ దూషణ తిరస్కారంబు లొనర్చుట.
మిత్రవింద మదనవేదనచే మూర్ఛిల్లుట. చెలికత్తెలు శైత్యోపచారంబులచే మి-
త్రవిందకు మూర్ఛజేర్చుట. కరణారసప్రధానము. మిత్రవింద కృష్ణునిస్థూన్య
విరహావశట దైత్యరసము. చెలికత్తెలు మిత్రవిందను శృంగారరసమును పా-
వురనుని ప్రేరేపించుట హాశ్చర్యరసము.

(3) మిత్రవింద చెలికత్తెలతో శృంగారసనంబు జొచ్చి వనమునువర్ణించుట శృం-
గారరసము. చెలికత్తెలు దోహదము సల్పునుని మిత్రవిందను కోరిన ఆమె
యట్లుసరించుట శృంగారరసము.

(4) నూర్యాస్తమయాదివర్ణనము, మిత్రవింద చంద్రోదయవర్ణనచేసి విమ్మటతడియ
తిరణసంతోషంబునకు నోర్వలేక దూషణ తిరస్కారంబులుచేయుట, భయో-
నశరసప్రధానము.

చతుర్థాంకము.

- రం (1) మిత్రవిందాస్వయంవరప్రారంభమునకు వింధానువిందులు మంత్రియోచించుట, గర్లమునిసమాగమము. గర్లమునివింధానువిందులతో సభాపించుట, ఇదిహాస్య రసప్రధానము.
- (2) మిత్రవింద కృష్ణునిగూర్చి పరితాపించుట దైన్యరసము. మదనమాల కీరవాణి యను చెలికత్తెలకు మిత్రవిందకు సంవాదము. శృంగారరసము. మిత్రవిందతనపటంబుతో కీరవాణియను చెలికత్తెకు కృష్ణమూర్తిదగ్గరకు పంపుట.
- (3) శ్రీకృష్ణునికోర్టు. శ్రీకృష్ణునకుమంత్రికి సంవాదము. శ్రీకృష్ణుండు మంత్రితో తనకు దక్షిణవామ భుజనేత్రంబులదురుమండెనని చెప్పుట. దానికి మంత్రినదు తరంచిచ్చుట, హాస్యరసము.
- 4 కృష్ణునికడకు కీరవాణియను మిత్రవిందదాని ప్రవేశించుట. కీరవాణికిని కృష్ణునకును సంభాషణము. కీరవాణి మిత్రవిందపటంబు కృష్ణునకుచూపించి మిత్రవిందసోయగంబు మిక్కిలిచెప్పుటశృంగారరసము. కృష్ణుండుసంతోషించి స్వయంవరముకువచ్చెదనని కీరవాణితోచెప్పుట, కరుణారస ప్రాధాన్యము.

పంచమాంకము.

- రం (1) శ్రీకృష్ణుని పటంబుతో కీరవాణి మిత్రవిందకడకువచ్చి పటంబుచూపుట. పటంబుజూచి మిత్రవింద కృష్ణుని వర్ణించుట.
- (2) ఆనందీనగరము. కృష్ణసాత్యకి దుర్యోధన ప్రభృతిరాజులు గొప్ప అద్దాలమేడ మిత్రవిందను శృంగరించి చెలులుసభామధ్యంబుననిల్పుట, ఆనందంబునందు కృష్ణమూర్తి మోహంబునొంది మిత్రవిందనువర్ణించుట శృంగారరసము. మిత్రవిందసఖులనుచూచి సభాసదులనానందంబులు చెప్పమని చెలులనడుగుట. చెలికత్తెలు దుర్యోధన కృష్ణ ప్రభృతినృపకేళుల జేతుజేరుచూపించుట. దుశ్శాసనశ్రుతుండగు లక్ష్మణ కుమారుండు మిత్రవిందనుపట్టుబోవుట. మిత్రవిందలక్ష్మణ కుమారుల సంవాదము. మిత్రవిందలక్ష్మణుని శ్రీకరించి మాట్లాడుటరౌద్రదైన్యరసములు. ఆనందంబున లక్ష్మణానువింద దుశ్శాసనకృపవర్మ కర్ణ సాత్యకి ప్రముఖులకు యుద్ధంబుజరుగుట మహారౌద్రరసము. వ్యాసముహూర్తిప్రవేశము. వ్యాసుండు కృష్ణమూర్తిని వర్ణించి మిత్రవిందకు కృష్ణుండేవరుడగునని అందరికిచెప్పుట, కాంతరసము. మిత్రవిందకృష్ణునివరించి పుష్పమాలకంఠమునందు జేయుట శృంగారరసము.
- (3) మిత్రవిందావివాహము. వింధానువిందులు కృష్ణునివేడి యనేక కట్నంబులతో మిత్రవిందాసహితముగ సాగదోలుట.

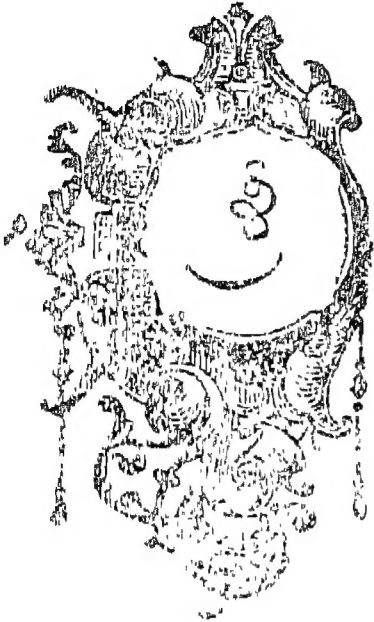

శ్రీచెన్న కేశవసహాయము.

మిత్రవిందా పరిణయ నాటకము.

నాది.

రాజధరణీతనూజముఖరాజీవంబు స్వాస్థ్యాబుని
జ్వేర నృంకగోసంగ నేత్రరవినిర్జ్వలెనుప్పగా జాపి త
న్నారీనంజలజేసి కూరిమెదజెందజ్జేయు చోలేదు నీ
తారామప్రభుడేలుగావుత మహారద్యత్కిరి
మమ్మొప్పుడుకా.

సీతాస్తవము.

చ. నుతగుణపూత హేమమణీనూతనకూపసమీత సర్వస
మృతమతభూత దుర్భవసరమాజవయోనిధిపోత స్వర్గపదా
శ్రితజనమాత నిర్జితవిశిష్టబలిష్టకిరాత యిందిరా
ప్రతినిధిజాత సీత సుకృతపన్నునుజ్జీవుత నెల్లభంగులకా. 2

(నాద్యంతంబున సూత్రధారుండు రంగస్థలంబుజూచ్చి పు)
ష్పాంజలియొనర్చి నవ్వుమొగంబుతో)

సూ—సీ. పరమవిద్యాపరంపర బృహస్పతి బోలి,

కళము మించెడు భూమిఖవరులార!

వృధుతరశౌర్య సంపద నజాని గేలి,

వసుధ నేలేడి రాజవర్మలార!

యతులిత భూరి భారగృత గుచేలుని మించి,

పాలువు గాంచెడు వైశ్యపుత్రులార!

భూరిధాన్యవిభాతి శగోరీశ్వరునిసల్పి,

ప్రీతి చేలెడు పాదరజాతులార!

గీ. రేవ మీఱంగ నేను వందడితుడ కాను
కవిని గాన లసద్దానరఘునుడగాను
కాకపోయిన నొక నాటకంబు నాడ
బూనినాడను కరుణించిబోవుమయ్య.

3

(అనియంతకంతకు డెందంబునానందంబు చిందులుతో)క్కఱ
ఎందుకుసందించుంబు? నేనాడదొఱకొన్న నాటకంబువిఘ్నంబుగాకుం
దునటుల రక్షించుగలవాడా చొల్లెరుసౌధాగ్రసంచారుడగు సీతా
రామచంద్రుడే కలం దొక్కమాట వేడుకొనియెద(నని)

1. బేహగ్—అదితాశము.

వందనమిహశౌరి హరి హరి మందరధరధారి।

నతజనచందనశంకరవందనమూమక బృందాధ్వవిహారి॥ వం॥

నవతులసీమాలాగోకుల భవనహేమచేలా।

గాధిజనవనావన సత్కవిజీవనదుర్భవవారిధికోలా॥ వం॥

సారసదళనేత్రావార్షిక నీరదనిభగాత్ర పాలితా।

నారదశారద నీదరపాండురభూరియ శశ్చిత్ర॥ వం॥

స్ఫాయద్గుణరంహతాడేపలి లక్ష్మీనృసింహస్వా।

రాయార్చితచొల్లెరుపురీనిలయా యతరఘుసింహ॥ వం॥

(అని కొంతసేపూరకుండి ప్రతిశీరవంకజూచి శిరశింకంపం బొన
నర్చి బిగ్గరగా) ఓసి! ప్రియసీ! నీయొడలసింగారంబు కడచేసికొని
వడివడిగా నియ్యెడకురమ్ము, వచ్చుచో తేనెలూరుగానంబుతో వీన
యానునిబాడుకొమ్ము ఏదిసీగానసాహిత్య విద్యాకౌశలంబు చెవు
లారవినియెద.

నటి—(మంతనంబున సంతసింపుచు హాసన్ముఖయై)

2. శుద్ధకాంభోజి—రూపకం.

రాధికాలోలా సురనాథపాలచేలజితకర్పర॥

రా॥

మోదంబుననినునమ్మితిరా॥ రయి లేదనాపై నందకుమారా॥

యరి! సాధనమధుసూదననేనీదరిచేరితిని మృదుపాదంబులు నాయా
దలకాదనకనుమోపరహరి॥

రా॥

నీవేదొరవనినమ్మితిశౌరి! గారీ! వరపూజితమురవైరి! సద్భా
వముతోనన్వీడక బ్రోవుముకమలా వరశరథి! వలయితనదనాకవిజీ
వన నతపావనహరి॥

రా॥

దాసజనుల బ్రోచెదవటనీవునే! దోసిలిడితియుది కన్గొనలేవు!
వన! వానంబున నవకారముచేసిన కాకాసురుపైరోసంబున నిశితా
స్త్రములేసిపిదప రక్షించిన॥

రా॥

వాసిగధరచొల్లెరుపురమున! నీవాసముగదజూడగ సతతము
న! లక్ష్మీసఖతాడేవల్లి లక్ష్మీనరసింహాభి ధరాద్భాసుర హృత్పర్మ
స్థితకే సరీబలభాసురహిత॥ రాధి॥

పరివర్జితమన్మనోగతిభేదా! నాథా! భవత్పదంబులకు నమ
స్కరించుచున్నదాన.

సూ—పరివర్జితచే—నటీ! నటీ! చిరంజీవివై వర్ధిల్లుము. (అనియేమో
యాలోచించి) కాంతా! యీవచ్చినమహాజనవుంగవులిచ్చలోమె
చ్చునట్లుకొంతహిందూస్తానితో భాషింపుము)

నటీ—చిత్తమాలాగేమాట్లాడెద

3. హిందూస్తాని—టప్పాజుల్వ

ఆప్నేకిస్వాస్తేము ఘోతలబ్ కియ్యాహో । హాజరీమజ్జస్కేది
ల్కిఅరజుకహో॥ ఆప్నే॥ బందానవాజ్ యిస్గరీబ్కిమారుజాసునో-
వుందాతరీకామేరాగానాసున్నేహైవునో॥ ఆప్నే॥ ఆజ్ యేక్ నాటక్కు
లియ్యేఆప్నేయార్జాద్ హై। తేజుసెభేల్కేకమన్తామేరేడిల్పెహై॥ హాగ్
వఖ్తులక్మీనారసింహ రాయనాంసఖి పర్వద్దిగార్చిల్లేటి సీతావతిదే
గాసుఖీ, ఆప్నే॥

అజ్ఖావిన్ ఆఫ్మేరెలియ్యో యాదుపర్మాయతగ్ పిడిల్ హా
క్కునీ వీరాగానవివోద్యేముఝెమన్నాఅనందుపాయిధి అయిసేహాలత్
మేఆప్నేహుకుంతామీల్కర్నాపడా అయిందాక్యా యిర్నాదుయిన్

జగేపర్ బెంచి కుర్చి వరసీచర్ రోష్నీ మా జూద్ బై । క్యావ
 ర్ఘూఅహాలెమజ్జీ సీతప్రిఫాపురీ కెంకర్ హు వా హై మా అంకర్ నా చ
 హతీహుం (అనువాక్యంబులుకట్టా నందంబులు సేయబిగ్గరగా.)

సూ—కస్పరగంధి నిప్పు డొప్పుగాపలి కెడు పలుకులకు నాడెండబా
 నందంబొందియున్నయది. మనమీరాత్రియొక్కయవూర్వనాట
 కంబు ప్రదర్శించెదమని యీచుహాజనవుంగవు లటుదెంచి యు
 న్నవారలు. వారలకంపుసొంపుకన్పింపసేయు తెరంగునీసొమ్మని న
 మ్మియున్నవాడ కొమ్మా ! బంగరుబొమ్మా !

ఉ. ఇయ్యడ సత్కవీశ్వరు లహీన యశస్కురులైన పండితు
 ల్నైయ్యమలర్చు గాయకులరీసేకులు వచ్చిరి పేశలొత్తులు
 న్దియ్యని మాటలున్మిగులరీతేటగు నర్థముగల్గు నాటకం 4
 బియ్యడ లన్బిదర్శనమరహేయగతి న్వేస సేయు సుందరీ !

బోటి ! నేటితేయి నాడిననాటకమే పూటపూట నొటులేక
 చూచుటకీ యెల్లర యెల్లంబులు పల్లవించునట్లు సేయుము. నీజాణ
 తనంబును నీయొద్ద విద్దెగరచినవారల బుద్ధికౌశలంబులే గనుంగొని
 యెద.

నటి—పండితకుమారా మీరాజ్ఞాపించిన నాటకంబెయ్యెడియో తెలి
 యదయ్యె తెలిపినదియే ప్రదర్శింపించెద.

సూ—(అనిన గొంతసేపూరకుండి ప్రకాశముగా)

సీ. శ్రీమద్భువనగిరిశ్రీమస్థనూతన
 లేఖకాపురము చోరల్లేరు పురము
 శబ్దశాస్త్రాదిశాస్త్రజ్ఞాన విద్యత్కు
 మారభాసురము చోరల్లేరు పురము
 లాలిత నవరసాలంకార విత్కవి
 పారబంధురము చోరల్లేరు పురము
 నిత్యసంగీత సాహిత్య విద్యారంభ
 కారణౌ దరము చోరల్లేరు పురము

గీ. యిట్టిపురమున కాపురంబులరు వారు
యెలమివై డిక లొకికరమెలుగు వారు
యమిత ధనధాన్య సంపదరసలరు వారు
పరువుకలవారు శ్రీతాడేవల్లివారు.

5

శా. ఆతాడేవలి వంశవార్ధి శశియైరక్షానంద సంధాయయై
ఖ్యాతినైందెను వెంకటాచలము విరద్య నెండవ బ్రహ్మయై
పాతివ్రత్యమునం ధరుంధతి యునరన్బాటిల్లు బౌపమ్మతో
జేతోజాతుని కేళిగూడి గనియెనైన్నొప్ప దాసాహ్వయుఁ. 6

సీ. ఆమంత్రిశేఖ చుండలరి వ్రాసిన వ్రాత
లాచి ముత్తంబులురగేణి సేయు
ఆశుమాత్యోత్తముండలతి బన్నినయుక్తి
యీకాయుగంధరు నెనరసలతపెట్టు
ఆప్రధానాగణిరయధికార మునరించు
నేరుపిందునినై నరదూరముంచు
ఆ నియోగియైనర్చురదీనపోషణలెల్ల
శ్రీవిష్ణుకై ననురచిత మొసగు

గీ. నాయనయైనర్చు స్నాన సంరధ్యాది విధులు
బ్రహ్మకై నను మదిదృష్టివలపు చుండు
నానుగుణశాలి యెలుగువిద్యాబలంబు
దేవతాచార్యు నయిననురధిక్కరించు.

7

సీ. ఎలమి విపులకన్నరమింటిలో బెట్టినా
నెలకై న నాకలిరకలుగ పోదు
పూని వేడుకతోడరదానం బొసంగెనా
యెవ్వరి యాచించరేటి దాక
యిచ్చెద ననుచువ్రాత్రుచ్చెనా నదిశిలా
క్షుర శాసనంబయిజరుగు చుండు

కానిమ్మనుచు శిరఃకంపంబు చేసినా
నదిమనో భల్లమై మెదలు చుండు

గీ. కన్ను లొగి విప్పి చూచెనాకరిన శత్రు
జాలమయినను బింకముల్లారి యుండు
రట్టి దాసయ్య మంత్రీకీర్తన జార
లీయుగంబున గలరె మరహీస్థలమున.

8

కా. తీయనాని ముదంబు నష్టనులు మరఫ్తేదారు వా దేశ పాం
ద్యాయంచు న్గులకర్ణి యంచును పెసకన్హర్దో మొకద్దంజిటం
చాయావేళల నెన్నుచుండగ హితంబై దోపనుద్యోగమం
దేయాక్షేపణ జెందనీక మెలగెన్నెచ్చెన సత్యంబునన్.

9

ఉ. తండ్రి తరంబుకంటె ఘనధార్మికుడై ఘనకీర్తి దిక్కుల
న్గిండిలవై రి భంజన రతిన్దన కెవ్వరు నీడులేక పె
క్కండ ధరా సురోత్తములకాంచన రాప్యముఖాపిదానము
ల్గుండిలకిచ్చి బోచె రతికోవిదు డాయన నెన్నశక్యమే.

10

క. పమ్మతితోడుతమహాల
త్కమ్మ వధూమణిని సత్యశౌచస్థితిధా
మమ్మయితగువెంకటల
త్కమ్మాదులబెండ్లియాడెనతిసుందరులన్.

11

ఉ. ఆమహ లక్ష్మమాంబ పతిరయం దతిభక్తి జెలంగ నీతము
నాముని గొల్పురీతి నికరంబలరార పతిన్భజించుచు
నొమలగాత్రియై యుపతికోటి నుతింప జరించెనద్గుణ
స్థోమము శౌచశీలములు సొంపు నిలుంపులు చూచిమెచ్చగళ. 12.

నీ. ఆత్మంత పతిభక్తిరననసూయ యనవచ్చు
శుచినరుంధతి కీడురజొన్న వచ్చు
వితతక్షమకు చంద్రమతియని యనవచ్చు
చెల్వమందున రతిజెప్పవచ్చు

చిరధనంబునను లక్ష్మికి సొటియనవచ్చు
భోగమందున శచిబోల్పవచ్చు
వాక్సొమ్మ వృత్తినివాణియనగ వచ్చు
గురుకాంతి గౌరితోరగూర్చవచ్చు

గీ. ననగ షడ్గుణ యుక్తయైయతిధి జనుల
కన్నపానాదు లొసగుచునలరు చుండు
కుంతలాకార రోలంబగుణ కదంబ
లాలితనితంబ శ్రీమహారత్న మాంబ.

13

క. కరకీర్తియాసభీమణి
గరమరుదుగ గూడికాంచెకఠినారిచమూ
నరసింహునివరలక్ష్మీ
నరసింహారాయు నుకవినాయక గేయుక.

14

శా. ఆ లక్ష్మీ నరసింహారాయు దొగి బోల్యంబందె చొషట్టివి
ద్యాలంబుండయి తండ్రిసేయబడు కార్యంబు ల్వెసనీర్చగా
నీలాజాలముగా కచే హరులకురనిత్యంబు రాబోవుచు
జ్జాలెమ్మెచ్చ నృపాలనశ్శరల భాస్వదీర్తి మాట్లాడగక.

15

సీ. పాలుపుగానే మంత్రభోజన సమయంబు
విప్ర సంకీర్ణమైవలయు చుండు
సరవితోనే గుణశాలి సద్దామంబు
బంధు సంకీర్ణమైబరగు చుండు
వేడ్కతోనే ధర్మవిధుని పర్యంకంబు
పుత్ర సంకీర్ణమైపొల్చు చుండు
వరుసతోనే ధైర్యవంతుని సద్భుద్ధి
ధర్మ సంకీర్ణమైదనరు చుండు

గీ. నెలమినేమేటి ధనశాలలలి జెలంగ
ద్రవ్యసంకీర్ణమై మహాత్మలిక మించు

పటగ నెవని హజారంబువగలు తేయు
శూరసంకీర్ణమై జనస్తుతుల గాంచు.

16

సీ. తనకరపాలినయ్యన ప్రకాశముజేసి
విబుధులకోరికెల్వేడ్కదీర్చ
తనరాజ ధర్మముత్కలిక నిరూపించి
పరజక్రరాజీకీర్తయము సూప
తనశీతలస్వభావని యతిపైకొని
పాంధసందోహంబునపటగ బెంప
తనపుష్కర విహారధారాశపద్ధతి
చూపరసిండుకురచోద్యమొసగ

గీ. తనదుచెల్వంబు గురుపత్నిదవిలిమెచ్చ
తనభవమునకు జనకుడింపెనసిబొంగ
రమ్యగతిలక్ష్మి నరసింహారాయచంద్రు
డలరెసత్కవి నికరమయ్యారె యనగ.

17

మ. హరిభోగంబు ధనుంజయప్రభయు ధర్మానూన సత్యంబు ధు
ర్భరనై టుత్యతి ధైర్యమునవరుణ శుంభతౌర్య మాయంజనీ
వరపోద్యద్బల మున్గుబేరధనమునన్భర్గాభ సదూభితియు
న్ధరలక్ష్మీ నరసింహరాయుడు గొనెన్దత్తత్కృపా పాత్రుడై.

సీ. తనతుపాకి గభిల్లను మోతవైరిక
ర్ణద్వారములు బధిరంబుజొన్న
తనదానధారావితానంబువంకలై
బటగిళాల్పడగాకరబాటుచుండ
తనయుక్తివ్రాతకెంతయునర్థమొగిచేసి
కొనరేకభూపాలులెనసి యడుగ
తనధైర్యమహిమకురమొన యివ్వకనుభాను
లొగిలడాయి తొలంగియూరకుండ

గీ. తనముఖాబ్జము గనుగొన్నఁచెనటు లయిన
మంచిమాటల మించిమన్నించిపోవ
క్షితినిచొల్లెటి నుండులఁక్ష్మీనృసింహ
రాయునకు సొటియే మంత్రరాజియెల్ల.

19

ఉ. లాలితమూర్తి తాడేవలిరలక్ష్మీనృసింహ నియోగీకీర్తి గో
పాలికామపాలికి కరపాలికిపాండుర వర్ణచంద్రికా
పాలికిసర్వజాలి మృగరపాలికి వార్నిధిపాలికండ భా
పాలికిసేరపాలి కవిరపాలికి తారుచులిచ్చు నిత్యమున్.

20

ఉ. ఆతడు బీరకాముల మరహస్యము సంభవుడంతమంత్రీక
కూతురికుండిన ప్రభునికూతురిగట్టులతేని కూర్మియా
కూతురిబోలినట్టు సుమతీతోమలియై తగుశ్యామలాంబికా
శీతకరాస్య బెండ్లియయ్యెకోపతిమాసతి పెండ్లియాక్రియన్

21

క. శారద్ధరెలమిగాంచిరి
కోరికలలరార ముద్దుకొడుకొక్కరుని
స్మారాకారునిసుజనా
ధారునిమృత్యుంజయాభిరధానునిగరిమన్

22

సీ. కల్వలచెలికానిరగాంచుసంద్రముమాడ్కి
సరిజయింతుని గన్నరశచి తెలుగున
నలకూబరునిగన్నరయలకాధి పతిరీతి
లలినిమారునిగన్నరలక్ష్మి తేవ
శరజన్ముగాంచినరశంకరుచందాన
గజముఖకాంచినరగారిభాతి
కరమొప్ప కృష్ణనిరగాంచు నందుని పోల్కి
సమరేశ్వరునిగన్నరయదితిలీల

గీ. యాంజనేయని గాంచినరయనిబునివలె
సరవి రఘురాముగన్న కారసల్య గతిని

పేర్కొనర చేతులలొ నుంచిరజెంచుకొనుచు
మురయు చుండిరి యా వధూవరులువేడ్క.

23

క. పతి చిత్తమరసి మెదలుచు
పతియే దైవంబటంచుకొనిగతియంచు
నృతియే భూషణమనుచును
నతివేడుక నుండు శ్యామరలాంబ పతికడక.

24

క. మృత్యుంజయరాయుం డొ
నృత్యముగా చదువుకొనుచునార్యశ్రేణి
న్నిత్యంబుగొల్చి వారల
సత్యాశీర్వచన లబ్ధిజరియించు ధరక.

25

క. ప్రేమించిన యాచార్యుం
డై మది కమృతంబు చూపియలరన్ము లశ్రీ
రామహృము రెండవ
రామప్రహృం బటంచురహిచెప్పదగుక.

26

ఎవంవిధగుణగణ భూషణుండై తాడేపల్లి లక్ష్మీనరసింహారాయాగే
సరుండొక్కనాడు.

సీ. ఆకిళ్ళ సూర్యనారాయణ శాస్త్రిశా
స్త్రిప్రసంగములుజరుపుచుండ
జ్ఞాతులె శ్రీరామఘోషుడును లక్ష్మీనా
రాయణు లిద్దరురహి జెలంగ
శ్యామకుండై కీర్తిరసలరిన బీరకా
యలరామారావు నేర్పులు ఘటింప
వేడ్కన్యమతుభాసురవేంకటరాయుండు
మనసిచ్చి కూరిమిమాటలాడ,

గీ. రమ్యపతంగి నరసింహారావు కూర్మి
దొరయతాల్కేప్రసంగములరుపుచుండ

గీ. మున్ను వంశోద్భవుండయిరబుధుల జూచి
సంతసించెడు శ్రీమరద సంతరెడ్డి
భూరిగుణుడై జెలంగెడిరసారబుడ్ల
రత్నరెడ్డియు సంతోషరరాశిదేల.

32

కం. అగణితమగు సంపదచే

దగు రామిడి నరసిరెడ్డిరదర్పద్ధతుడై
మిగులు కిషకశింసుకు సాం

పుగ మాటల నాడుకొనుచురపూర్ణత నుండన్.

33

క. లలితొప్పెడి లక్ష్మణశిం

గలకాచము చంద్రయాఖ్యురలతి వేడుకతో
వలనుగ తమతమ కార్యము

లలరుచు చెప్పచును నుండునాశ్చర్యముగన్.

34

క. నెయ్యమున పాక పద్ధతి

సయ్యన నలభీమ నృపులరచక్కగ సరి రా
నియ్యని పిల్లల మరి కో

టయ్యయు తనుగొల్చి మాటరలాడుచు నుండన్.

35

సీ. వసుధ తాడేపలిరవరరాజయాభ్యుప్ర

ధాని యెవ్వని తండ్రితండ్రితండ్రి

ధరకవి పద్మభారస్కర వేంకటాచల

ధార్మికుండే మంత్రితండ్రి తండ్రి

నిస్తుల కీర్తి ప్రశస్తాడై చెల్వొందు

చాసయ్య పంతులేరధన్యు తండ్రి

రమ్యమృత్యుంజయరాట్టితోరాగణి

కేయ మాత్యోత్తమంరడలమి తండ్రి

గీ. యట్టి లక్ష్మీనృశింహారాయగగణ్ము

డాప్తబింధు ప్రముఖుల నెయ్యమునగూడి

యొక్కనాడు కుతూహలంబుప్పటిల్ల
యొక్కనాటక మొకటిరసేయుమనికోర.

36

ఇవిధంబున వజ్రవైధూర్య గోమేధికేంద్ర నీలమరకత మాణి
క్య ప్రభృతి రత్న స్థగిత దేహలీ కవాటస్తంభ సంభృతంబై, నానా
విధచిత్రపుత్రికావిలసితంబై, ఇంద్రుని వైజయంతంబు ద్విరస్కరిం
చుసభామంటవంబున ననేక విద్వత్కవిపాఠక నటవిటగాయక దా
సదాసీ వీరభటసంయుతుండై పేరోలగంబుండి యొక్కనాడు.

శా. మాచోల్లెరు రఘుప్రవీరు కృత్యైః మాధుర్య వాగ్జాలమై
శ్రీచెన్నోందెడి యుక్తయుక్తి యుతమైశృంగార శయ్యాధ్యమై
రాచల్మేచ్చెడి యొక్కనాటకము తోరంబొప్పుగా చెప్పుమా
నీచాతుర్యము దోపసత్కవివరారనేదించు వాక్రుచ్చినకా 37

సంతసించి తదీయ బహూకృత తాంబూల జాంబూనదాం
బరాభరణా దికంబులు గ్రహించి

గీ. మిత్రవిందా సరోరుహాపత్రసేత్ర
పరిణయము నాటకంబుగాప్రచురపరిచె
ధరణీసూరప రాద్వేంకటరమణకవి
యొడియెనేడుప్రదర్శింపుమబ్జవదన.

38

(అనిన దరహాసిత వధనారవిందయై చేతులు జోడించి)

నటీ—నిజమునిజము! సరస కవితా చమత్కృతిచే పరిధవిల్లుచున్న
యీనాటకంబుండ నదియేదియో సెలవివ్వమనిమిమ్ము కోరడము
నాకెంత బుద్ధిమాంద్యంబుచూపట్టె, నిది ప్రథమ తప్పితంబుగా
నెంచి క్షమాపణయొనర్చ కోరుచున్నదాన.

నూ—మంచిది నీవీసంశయం బుంచుకొనక నాటక ప్రదర్శనమునకు
ముందు శరదాగమంబు వర్ణించు మీదినీ ప్రాధత్వంబు కనుగొని
యెద.

నటీ—చిత్తమాలాగేపర్ణించెద.

సీ. మలినంబులేని నిర్మల వ స్త్రమనమబ్బు
 పోయిమిన్నెప్పుడు పొల్చుమీరు
 గాలిపై పై సోక మాలిఖిస్తలి బాసి
 మనజాలమే కాలముననడంగు
 తెల్లని మేల్కొట్లదివరుము తైములన
 నాకసంబున జుక్కలమరునెపుడు
 నిర్మలచంద్రికానిచయంబుతో చంద్రు
 డేదినంబులలోన నింపుచూపు

గీ. హలికులచే లవిత్రంబులోలిజూచి
 సరవిభయమొంది కలమాది సస్యపండ్రి
 మించిమొక్కెడు గతితలల్వించు నెన్న
 డట్టిశరదర్తువును నెన్ననానెనాకు.

39

హిందుస్థాని—ఏకతాళము.

శరదర్తువర్ణన సేయగ దరమానే నుందరకూపక।
 యోనురలకునైనభూ నురులకునైన॥ శర॥
 కరముమీర పండువెన్నెలగాయుచుండుదిక్కుల,
 మురువుదోప మగలునాండ ముద్దుగొందురు చెక్కుల॥ శర॥
 నిర్మలంబొజలములతో నిండియుండుకొలుకులు।
 పేర్మితోడబిల్కుచుండు పెక్కుమార్లు చిల్కలు॥ శర॥
 చేరదీసితాడేవలి లక్ష్మీనృసింహ్వారాయుని।
 కోరికలుదీరుచు చొల్లెరు హరివాహ్వాయను॥ శర॥

అహ! ధరాతలంబునంగల ప్రతిగ్రామపట్టణ జనపదరబుల
 న్నాపురంబులుసేయు వారలసేద్యంబులచే పుట్టిపెరిగి దట్టమయినకల
 మాది సస్యసంఘమంజరీ పుంజంబుల దమతమ పుత్రమిత్ర కళత్రం
 బులతో జాసిమీఱ దానిచంచువులతోద్రుంచి, మెసవిపసగల మేను
 తో, నాపొలంబుల గాపాడనెంచి మంచలపైనున్న వన్నెలాదులపె

దవులు దొండవండులవలెదోష నాపరాని సంతోషంబుల కఱిక్కున
 న్గరిచినవార లుల్కిపడి యదలించిన బెకరి సమీపన్ధ భూరుహోగ్రం
 బులపై చేరి పలుకుచున్న చిలుకలచే ప్రకాశించునదియు, నిండానిండి
 యుండుకాండంబు లంతకంత కంతరాయంబై పోవజోవ కష్టరంపు
 టరుగుల మగదాలగోడలమేడలకు గట్టినపెట్టులవలె దట్టముగాకన్న
 ట్టుపై కత ప్రదేశంబులచేదీపించు నదీనదంబులచే నొప్పినదియు గొ
 వ్వుగొప్పయడవుల టడలికలేక తపంబులొనర్చు జటిశేఖరుల కష్టర
 గంధు లప్పడప్పడుతప్పక వినోదసంజాయమునమానసంబుల తమ
 తమ కలశంబుల నిలిచియున్న సలిలంబులచేపెంచ పెద్దపెరగి బొద్దు
 లుకనుపించురసాల నారికేళాది ధరాజసంతానంబులచే వింతలుగ
 న్పించునదియు, తరణికిరణ ప్రసారణంబునకును వాతసంచారంబున
 కును చోటివ్వక వాటమయిన లతాపత్ర పుష్పగుచ్ఛంబుల నల్లుకొని
 పెల్లివిరిసిన మల్లికాదిష్మజరాజంబుచే రాజిల్లువనంబులచే రంజిల్లున
 దియు, యిందీవకకల్హార వుండరీకప్రభృతి నీరజంబుల నూరుచున్నమ
 కరందంబుల పొట్టలనిండారకుట్టులపుట్టత్రాగి సోలిసొక్కుచు నెక్క
 డచూచినంచానయై యుమ్మయుమ్ము న న్నోయ్యుతుమ్మెద మొత్తమ్ము
 లచే యమ్మెగుల్కుచున్నదియునగు శరత్కాలంబును నాశక్తికొలిది
 వర్ణించితి, నికమీద నేనేమిపనులొనరింపవలయునో తెలియచెప్పవల
 యుమహాత్మా !

నూ—బాలా! సుగుణాలవాల ! ఇప్పుడునీచేవర్ణింపబడిన శరదరుతు
 శ్రభావంబీయందరి డెందంబులానందింపజేసి నట్టువీరినెమ్మాము
 లపై మెలియుచున్న చిరునగవులేనూచించుచున్న యవీనాటకప్రద
 ర్శనంబున కిప్పటికేకాలాతిక్రమణ దోషంబాపాదించియున్న య
 దిగాన నీవీంకజని యేయేకాలంబున కేయేవేషదారుల నాయత్త
 పరువవలయునో నాయాకాలంబుల కాయావేషదారుల సిద్ధవర
 చుము.

(అనిన నటినిష్క్రమించును)

(రంగము-అవంతినగరము విందధరాధవునికోర్టు)

(వరాక్) — ఉదగ్ర స్వభుజబలనిర్లక్ష్మీకృత సకల కాజాధి
రాజప్రతాపసమంచిత కలాపస్వతులదీప బహువరాక్ అక్షీణకటా
క్షువీక్షణ ప్రమోదిత నిజదేశ స్తనానావిధమనుష్యవితాన సమస్తను
గుణగణనిధాన యాచక సందోహ పరితృప్యమాణదాన బహు వ
రాక్ రూపవతీ హృదయారవింద మకరందబిందు సందోహ పాన
మదవడిండిండిరా యమానసపంచసాయక విలాసనుందర మందహా
సబహువరాక్.

రా — (కోరమీసంబు వడి వేయుచు) నర్మసచివా! మంత్రిసత్తమా!
మం — చిత్తము రాజోత్తమ

తోడి సంవాదము.

రా — సచివ రాష్ట్రమునకుశుభము! తెల్పుమునాకు! రుచిజనించుకో!
వచనములను దెల్పుము॥ సచి॥

మం — శుభము దేకమునకున్మృతతి! కవిరాజగతి! యభయములగు మజను
లలగుచుండు రెపుడు॥ శుభ॥

రా — కుజనులెవరయినపురినుండురా! మనమాటవిందురా! ద్విజులదే
వపూజజెలగునెనిజముగ॥ సచి॥

మం — స్వకులధర్మములెవరుజాయక! నున్నారువేడుక ప్రకటితగతి
సంవదలదగియుండిరి॥ శు॥

రా — పరన్మృతభటభయములేదుగా! యువకీర్తిరాదుగా॥ తరుణులుభ
ర్తలు సరసలనుండురె॥ సచి॥

మం — దేనజూచిననాకుకొరత! దోచదుమదిలో! మానవేశయనుమా
నముమానుము॥ శుభ॥

రా — కవులెవరైనజూడవచ్చిరే! ననుకీర్తించిరే! తవిలికొత్త వింత
లుకనుగొంటిరె॥ స॥

మం — ధరణిచొల్లెరు పురినిలచి! లక్ష్మీనరశింహ! వరదుడైనహా
సిరులొసగునువడి॥ శు॥

రాజన్య కేళిరా ! స్వరాష్ట్రంబునకు పరరాష్ట్ర భయంబించు
కయయిన జొరనీక పూర్వోర్వీనాయకులగు గయాంబరీష ప్రముఖు
లరీతి రక్షించుచున్నవాడవు, భవత్స్రతాపం బెంతని వర్ణింతు, శాం
తగుణాలంకృతచిత్త!

రా—శహాబాను ! ముంత్రీసత్తమా ! నీవంటి నర్మసచివుండుండు
టచేగదా నావంటిధరావరుని పరాక్రమంబు ప్రకాశించుట.
మం—ధరానాథ యికమీద మనమీమికార్యంబు లొనరించవలయు
నో యోచించుడు.

రా—ప్రస్తుతమవసరమయిన వ్యవహారంబు లున్నట్లునీచెప్పెడు న
దుత్తరంబులవలన కనుపించవు, మన నగరంబున కాపురం
బున్న వారాంగనలలో రూపయాశన కళాగంభీర్యముచేసె
ప్పి భరతగానవిద్యా కౌశలంబుల మెప్పించగల నెక్కడాని
నెప్పించి ప్రొద్దుపుచ్చుము.

మం—చిత్తమాలాగే రావించెద

(వారాంగనప్రవేశించి అలికన్ధలివిన్యస్తహస్తి యుగళయై)
వా—ఉ. దండమురాజచంద్రజనరతానుతసద్గుణసాంద్రవైరివే
దండమదన్ను సింహవనోతాజనకామ్యదరంహఘారికో
దండధరావతంసపరిదండితసత్కులపాంసబ్రోవుమా
పండితమిత్రపండితవిపాలకవత్రసుధాప్రభాషణా. 40

ధరావర పుండరీక ! నాదండంబులు గైకొను సరసుండవని
నీయండజేరితి మారుండయిన నీదండనుండ సుందరుం డనిపేరుండునే
వేదండరిపుసమానశౌర్య !

(అనిపలుకు వెలకలికిపలుకులకలరి కోరమీసంబులు వడవేయు
చుదానిని చక్కగాజూచిప్రకాశముగా)

రా—మ. చిగురున్బొలిననీదువాతెరకువాసిన్జన్మదురుండంచున
మ్మగజూపట్టెడినీదు మోమునకు శ్యామంబై ననీవేణికి

న్యగువానీచనుదోయికిన్నుడియనారబేర్కొన్న నీనాభికి
 నగవుప్పారెడునుంగళంబులగుకాంతానిక్కమెల్లప్పుడు.
 వా—రవిప్రతాపభూపా! నేనొక్కరాగం బాలాపించి యొక్కజా
 విడికి హస్తవిన్యాసంబుజూపెద సెలవిండు (అనిన దరహాసి
 త జదనారవిందుండె)

రా—కానిమ్మునీనెమ్మనమ్ము నభయమ్మునబోనిమ్ము.
 (తోడిరాగం బాలాపించిజావిడికభిసయించబూనును)

6 అపురూపం—టక ఏకతాళము.

రారాముదమురానాజారా! నాయింటికివేగమే || రారా||
 యేరికోరిన నారివక్కకు జేరిమదితమిదీర చేయవయో || రా||
 మాలిమితో బ్రతిమాలిననుకృపమాలితివివసమాలిమేలిమిగ || రారా||
 కానిమానినిపైన కూరిమివూని తొలిచెలిమానితివి భలీ || రారా||
 చేరిలక్ష్మీనృసింహ రాయసీకోరి బోచుచోల్లేరుపురీశ్వరా || రారా||
 మహాప్రభో! దేవరవారసుగ్రహించితిరేని యింకొక జావి
 లీకిహస్తవిన్యాసంబుచూపించెద (అనినముసిముసి నగవుతో)
 రా—మంత్రమత్కార్య! స్వతంత్ర! ఈయాటచేడియయాటపాటల
 లోమేటి వాటమయిన నీటుగలబోటి ఈబోటితోటి సాటిగ
 ల నీటులాడులనేనేడకనివిని యుండలేదుగాన ఈనారికోరిన
 కోరికెలాసంగిపాసంగవీడ్చొల్పుము.

మం—ధరాధవచంద్ర! భవ దాజ్ఞాను సారంబుగా నావెలవెలందిని
 పంపించియున్నవాడ.

(ఇట్లున్న సమయంబున హటాత్తుగా భీకరాకారంబుతో దుర్యోధ
 నచక్రవర్తి భటుండు ప్రవేశించి రాద్రముతో)

చ. మఱచితిరేనృపాలనృపమండలికిన్భ్రువై యొకప్పుడు
 న్దలుగనిసంపదల్లిగి తద్దయగొంగలబట్టివెన్దల
 ల్లిటిగడిరాజరాజనకుదాత్తతనిచ్చెడికాన్కులివ్వక
 నిన్దలుసుతనంబుచేసితివి పెద్దయితేభలియంతలోపలక

సీ. నిరుపమప్రబలసంగరశౌర్యసంపద
 వెలుగొందుద్రుపదభూవిభునకంటె
 కలిమియురాజ్యంబుగలిగియుద్ధంబుల
 బలశాలియగుబృహద్వలునికంటె
 బలములతోహేమల్యలసిగొల్వగపెద్ద
 జేలినయాశిశుపాలుకంటె
 హరినైనలెక్కసేయకవిదర్భపురంబు
 నేలెదురుక్కిమహీశుకంటె

గీ. యెక్కువేసీపువారలుశక్తిలేక
 నిర్ణయంబైనపన్నులన్నియునుపెద్ద
 పెద్దయెన్నులపైనుంచిముద్దుమీఱు
 పంపిరయిసీకుదయ్యంబుబట్టెనేమో.

43

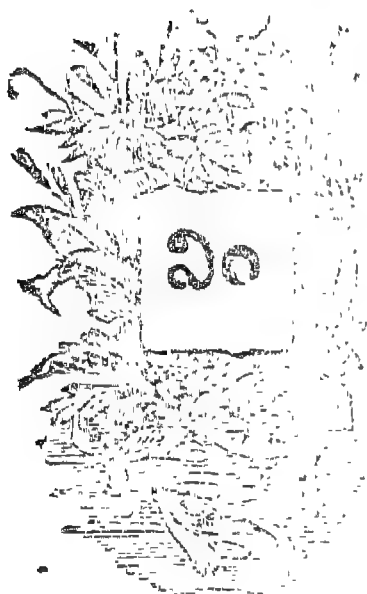
నీ కట్టత్రాళ్ళు నీవే పెన్చుకొని యున్నవాడవు. ఆ మన్నె
 దొరనిన్నేమిచేసితే నీవేమిసేయగలవాడవు? నీవర్ధరధుండవు. నీవెం
 తనీబలంబెంత! చీ! ఛీ! నీమొగంబుచూడకూడ దీయబత్తరంబుచూ
 చికొమ్ము (అనియుత్తరంబిచ్చిన మెల్లమెల్లగా చదువుకొనిదీనాననుం
 డైతలయూచుకొని అందరునిష్క్రమింతురు).

ప్రథమాంకము సంపూర్ణము.

మిత్ర విందాపరిణయనాటకము.

ద్వితీయాంకము.

(రంగము. విందుడు, అనువిందుడు, నర్మసచివుడు,
ఆకాశమున బ్రకాశముగా.)

దన్యపాలనీవు కుదురవీరునితో బహు వేడ్క తోప సం
బంధమునేయు బూనితడి బాల్పడునే కలనైనదేవళి
నందనుడుండవేరొకడు నాయకుడొనెలసత్ప్రమోదకృ
ద్బాంధవ బృందకుకొరదనరదర్పిత కుందకు మిత్రవిం
దకుక. 1

విం—ఆశ్చర్యమగ్న మానసుండై యేమీచిత్రము! ఈజుడువులు గ
గనవాణిపలికినది కాబోలు లేనిచో నన్యులెవ్వరిట్లు చెప్పగల
రు. (అనియోచించునెడ ననువిందుండు లేచిశంకిత హృదయార
విందుండై కొంతసే పూరకుండియన్నకొ గనుంగొని గట్టిగా.)

అ—శా. ఆకాశంబిటు వల్కునేల వినగారనాశ్చర్యముల్ దోపగా
నీకా కారవరాజ పల్లభనకురన్నిర్ణీత సఖ్యంబుము
న్నేకాలంబున గల్గెదానివినగారనేవేడెద న్వేడ్కచే
నాకాకారణ మెల్లదెల్పగదవేరనాయన్న నాయంబుగక. 2
అగ్రజన్మ! నాకా కారణంబును సమగ్రంబుగా ననుగ్రహిం
పుము.

విం—(వ్యగ్రమాన మానసుండై తనలో) నేనప్పుడు వారితోచెప్పిన
వలుకు లీతనితోచెప్పిన నొప్పుకొనునో యొప్పుకొనడో యొ

ప్సినాయొద్వృకౌనకపోయినా చెప్పకతప్పదు, చెప్పకపోయితే క
ప్పరగంధిక శ్యాణం బెట్టులొనగూడు, నీతండు పాండవ పక్ష
పాతి. పాండవులనుయోధనున కనుకూలురుకారనునందియం
బందరికీఁదెల్లమియేకదా, నిద్రపోయినవారి లేపిన తెఱంగున
నందలువిన నాకాశవాణి తెలియబలికెనయినగానిమ్ము మీద
జూచుకొనియెదనని) తమ్ముడా! అనువించా! చక్కగావిను
ము. చెప్పెద.

సీ. రాజరాజగు కురురాజున కేటట
మనమియ్య వలసినరథన మొసంగ
కుండిన నతడల్లిదండికూరుని నొక
నంపినవాఁడు మహాగ హమున
వచ్చిదురూక్షులరవ్వారిగాననుబల్కి
వారియొత్త రమియ్యరచీరిచూడ
వెంటనే రమ్మనురవిషమాక్ష రములందు
కనువట్టినను మేనురకంపమొదవ

గీ. యేరికేని చెప్పజాలక యేగియుంటి
భూరిభనుభ క్తి యొప్పారరవారిగంటి
నేతపల్కిన పల్కులరన్నియునువింటి
నుచిత మనుచితమనక నేరనూరకుంటి,

3

అంతట నారాజ పుంగవుం డభంగుర హాస రసాల్లసిత ము
ఖుండై ఏమోయి విందుడా ! మేమడిగిన నుడువుల కిదియగు నిదికా
దను వాక్యం బొక్కటయిన చెప్పక బెల్లముకొట్టిన తాయివలెనున్న
వాడ వాపురందర నందనుండన్నయెయిండ నీవేదండ పురాధినాథుం
డేమిసేయగలవాడని మదంబొదవిన యెదతోనున్నట్లు తోచుచున్న
యది. ఆదండిమగలే కొండలపాలై యుండవారి ప్రాభవంబు నీకే
మీలాభంబుగాన మొల్లగంధియగు నీచెల్లెలిని నాతమ్ముని పిల్లనికెచ్చి

హెచ్చిన మచ్చికతో నా యిచ్చదీర్చి మనుమని వత్తివత్తిపలికిన నా
దెందంబందు జెందిసుందరాంగి నిచ్చెదననివచ్చితి లేకున్నయ్యాకన్నె
తో రాజ్యంబుచేకొనునిందుకెందునుసందియంబులేదు. (అనినన్దొండం
బు వట్టియ్యాడ్చినమండిపడు వేదండంబురీతి గడ్డియపై నుండి దిగ్గనలేచి)

అను—సీ. అమరేంద్రముఖులతో నాహావంబొనరించి

భాండవంచేర్చినఁ నునుదెవండు
మాయాకిరాతుడై రమలసినహారునిమె
ప్పించిపాశుపతంబుఁ గాంచెనెవడు
కాలకేయినివాతఁకవచులనొంటియై
మ్రందించి కోటిరఁమందె నెవడు
ఘోష యాత్రలొరన్నుఁ గొనిచన్నగంధర్వు
నదలించి విడిపించిఁ నదియెవండు

గీ. ఇంతలోపల మఱిచెనేఁ యింద్ర తనయు

శౌర్యధేర్యాది గుణములఁ సారమెల్ల
ధనము హెచ్చినమదమెచ్చుననెడి మాట
తప్పనే యేరికై నసీఁధరణియందు.

4

మ. అదియెట్లుండె నటుండనిమ్ము మనమఁర్యాయదెన యోచించకు
న్మదవృత్తి నిబిలిపించి పిల్లనడుగఁ న్నాయంబెవీఁడొక్కపె
ద్దవొరే దాసినుతుండు తోడెడలినన్దా నేమి టన్బొందునో
మదరాజన్ములవల్ల నప్పనములఁ న్మర్యాదతోనెల్లెడన్.

5

అప్పుడు నీకెందుకు నూరులేవకున్నయది యోచించకున్నయ
ది. దానిదీ స్వయంవరంబుమొదలయిన స్థలంబులలోదానుపొందిన
వరాభవంబులేల నుదహరించకుంటివ్రా యప్పుడతండు జంపునని కా
బోటు. రాజులకు చచ్చుట చంపుట సమానధర్మంబులని మీరెన్న
దువినియుండరేమో యావరమకిరాతక సుతునకు మనసరోజాక్షి ని
చ్చుటకంటెచిచ్చులోపెట్టుటమేలుగాదె! యచ్చపలనయనకుం దగినవ

దుండు కృష్ణుండుతప్ప మనుష్యమాత్రుండొకండు కలండే యని నా
యభిప్రాయంబు తెలియపర్చుచున్నవాడ (అనిన సంచలిత మనఃపం
కజుండై తిమ్మునివంకజూచి.)

క. పిల్లడవునీవు కసరున

ప్రల్లదములు పల్కనవియై భాష్యములనినా

యల్లమున నమ్మిననుబుధు

లెల్లను హర్షింతురయ్య హేయములనకన్.

6

క. చతురంభోధి పరీవృత

క్షీతియెల్లను నేలునట్టి శ్రీమంతునితో

ప్రతిహతముగ మాట్లాడిన

కుతుకలు కోయించకున్మై కుయ్యాయనగన్.

7

ఉ. ఎక్కడికృష్ణు డాతడొక యేలిక యేమన కెన్న డేనియు

శృక్కి పరాక్రమంబులజేలంగుచుబానల బండనెద్దుల

న్జిక్కులపెట్టి చంపుటలు చిత్రములయ్యెనెనీకు మంచిరా

జెక్కడజిక్క జెల్లెలిని నిచ్చినచూపరు లెన్నకుందురే.

8

అహతమ్ముడా! యనువిదుండా! రాజరాజై మహా ప్రఖ్యాతి
బొందిన దుర్యోధనచక్రవర్తితో శత్రుత్వంబును, రాజ్యవిహీనుండై
యదురాజులలో బెరిగిన కృష్ణునితో మిత్రత్వంబును కొటివితో త
లగోకికొనిననట్లుగును గాన నాయుష్టంబునకు కష్టంబుచెప్పకుము.

(అని తమ్మునిమొగంబునందు దృష్టినిడిమేఘగంభీర భాషణం
బులతో.)

క. వేద్యయొనరించు కార్యము

వద్దని చెడగొట్టపిల్లవానికితగునే

యెద్దో జేసితిదానిని

ముద్దుగ గనుగొమ్ముయింతరమూఖులంబేలా?

9

(అనిన తోకదొక్కిన నెగిరిపడుపిల్ల తా)చువలె బుసకొట్టు
చు చేతికరవాలంబు మెఱపించుచు)

అ—అగజావిందభూభుజా.

ఉ. ముద్దులచెల్లెనయ్యె పెడరమూర్ఖుని పుత్రున కిత్తునంచునీ
బుద్ధికినెట్లు తోచెనటుబోయెనుముందటి తెల్వితోటి
నీపెద్దతనంబి కెవ్వనికీ పెద్దపుకృష్ణుని కిచ్చువాడె బ
ల్వెద్దగుటబ్రమేయతడుపిన్నతనంబున నున్నచూడగన్.

10

పీ. లక్కయింటనుబెట్టిలలిమనపెదతల్లి
కొమరులగాల్చినకూళమతులు
నిద్రబోయెడుభీమునీరధిలోతాళ్ళు
కట్టిముంపించినకలుషరతులు
ద్రావదీపరిణయోత్సవ శేషశబ్దము
సిందించునట్టిరదుర్మితయుతులు
కష్టంబులెప్పుడుకల్పించివారల
దూరదోయించినదోహగతులు

గీ. ఇట్టివారలతోపొత్తుబెట్టుకున్న
ఇట్టినీదిట్టతనము నేడుట్టిపడియె
చిట్టచివరకుతల్లితోబుట్టువులకు
పట్టిలేనట్టిపనితలబెట్టితమాహ.

11

(అనిన వలుకులు చెవులకుములుకులై దోప పండ్లు పటపట్టనొ
లుకుచున్నమ్మునిదృణికరించి చేతికత్తి వినరుచు మంత్రి మొగంబు
చూచి)

విం—ఉ. వింటివె వీనిమాటలునవీనములై కనుపట్టెనల్లము
క్కంటినినై నబోరిచెనకందగు వికములున్నతారువా
రింటను నిట్టివారినిహిహీయని పండ్లిగిలించివల్కిన
నైంటరెరాజ్య మున్నిరులొగిన్గొనిభూపతులెల్లనవ్వగన్.

సీ. తమపాలుసాధింపకదరము కాకనుకదా
పాండవు లడవిలోవల బదుకుట

అవును కాదనిచెప్పవలవి కాకనుగదా
దోనినాదుల తనికొత్తోడువడుట

యెదిరించి పోట్లాడక నేపులేకనుగదా
వసుధేశులందరు వశ్యులగుట
యల్లుండపై కూర్చినడగించుకొనికదా
శల్యు డాతనితోడిసంధిగనుట

గీ. పెద్దపెద్దలె భృత్యులై పేర్కొనక
యెప్పుడే మోయటంచు తోమొంచు చుండ
నీతడట వారికివ్యక్తనీతిలేని

వానికెవ్వనితో నివ్వబూనెనంట.

13

మ. హరి సర్వక్రము డయ్యెనేనిమటుక్షుల్తాయంచుఘోరాటపు
ల్దజగన్దలెలినింట నుంచుకొనియార్ధిన్నేమి బోషించునే
కురురాజునవడిగిట్టు తమ్ములు సుతుల్లోలెత్తరాజ్యంబుని
ర్భరవృత్తిన్దమవారికివ్యక్తవృథాపంతంబుతోనుండునే.

14

కావున యగ్గిరిధరుండును యగ్గిరిధర సోదరీవరుండును మహా
పరాక్రమశాలురని యీవిక్రమ విహీనుండురకనరచుచున్నవాడు. వా
రిశౌర్యంబులేనెటుంగనే? ధైర్యసాహసాదిగుణంబులకురాజరాజునకె
నయున్న వారీరేదుజగంబులలోలేరు, ధర్మరాజునకు న్దండియముం
డును. భీమునకు జనకుండు వాయుదేవుండును నర్జునునకు తాత
పురందరుండును, నకుల సహదేవులకు తండ్రులశ్వనీ దేవతులును,
నై యుండియతనిజెనకలేక మిడుకుచున్నవారు వీరలందరిలో వీడెందు
నబోలువాడో తెలియకున్నయది. వీనిరంకెలు నాకొకశంకయే? నిష్క
శంక చంద్రముఖియయిన నాసోదరీమణికి, దుశ్శాసన కుమారుండ
గులక్ష్మణుండే భతకాయగునింక సందియంబెందును లేదువారువచ్చిన
ప్పుడెవ్వరేమిసేయంగలవాడోచూచెద. (అనిసరోషకషాయతాక్షయు
గళుండై చలితోష్టద్యయిండై నర్మసచివున్దనుంగొని కోరమీసంబులు
వడివేయుచు)

అ—నర్కసచివా ! వినుచున్నవాడవుకదా.

సీ. ఏటేట నింద్రుని కెలమిచేసెడియాగ

నెవ్వడు తనకు చేరయించుకొనియె

జడివాన నడకునదడియగొల్లలబోవ

నెవ్వడు పర్వతంబెత్తెగోట

గోవత్సముల గోవకులబ్రహ్మదాచిన

నెవ్వడా కూపంబురలెత్తి తిరిగె

నతి భీకరాటవిరసడరుకార్చిచ్చును

నెవ్వడు మింగిమీరలెనసియుండె

గీ. నిట్టికార్యంబు కుడరాజులెవ్వరయిన

చేసియుండిరె నిపుడైన జేయగలరె

యహహ మాతలపుత్రుడై యలరుకృష్ణ

మూర్తియగుగాత మాచంద్రముఖికిభర్త.

15

అమ్మహాత్ముని చరిత్రమ్ములిమ్ముగా బొగడ నలుమొగంబుల
ప్రొద్దకై నం దరంబుగాదననే నెంత! యాగొల్లపిల్లల యెల్లంబులు ప
ల్లవింపసేయుచు మల్లిక శకుని జక్కుల దొరపిల్లని నుల్లసమాడు సో
యగంబుగల యాయదువల్లభునకే నాచెల్లెలినిచ్చి పోచ్చినకీర్తి గాంచె
ద, యాసంహారౌర్యుండరుదెంచి నీలపేణి స్వాణిగ్రహణంబొనర్చుతరి
వారు, వారివాడు యేమిసేయదురో చూచెద.

(ఇన్విధంబున నన్నదమ్ములిద్దరు రోషావేశ ముఖంబులతో కూ
ర్చునియుండురు నారదుండు సంగీతముతో హరిస్మరణ సేయుచు
ప్రవేశించును.)

7 రాగం హిందూస్థాని శ్రీరూపకం.

నా—రాధికామనోవిహార । రత్న హారరమ్యకేయూర॥

రా॥

పాదానతఖచరజాల, సాధులొలసత్యశీల॥

రా॥

నందగోపబాలనీల, కందనీలకనకచేల॥

నందబృందా సంచారధీర భీకరారిగర్వదూర॥

రా॥

పుండరీకసదృశనేత్ర! భూరిశకటదైత్యజైత్ర!

భండనప్రదీపబాణ! ప్రస్ఫురన్మహాతితూణ॥

రా॥

ధారుణీచోరైరునగర! ధామపాదవినతసగర!

ధీరతాడేవల్లి లక్ష్మీ! నారసింహరాయ వరద॥

రా॥

విం—అ—సకలవిద్యావిశౌరద నమస్కరించుచున్నారము

నా—సంగ్రామవిజయమస్తు, సకలకార్యసిద్ధిరస్తు.

రా—మునీంద్రామణిమయాసనంబునందధిష్టింపుడు.

నా—కం. చతురంగంబులునద్భుత

గతినుండునె రాజ్యపదవికడుదొంగ్యంబే

సుతలును సుతులును నిర్దరి

కతులిత గతినున్న వారెయన్నిటమేలే.

16

విం—దేవా కర్మందిష్కవర! భవదసుగ్రహవిశేషంబున కొఱతలేమి

యులేక నే కాలంబు గడచుచున్నయది, భవదౌగమనంబెచ

టనుండియొ యిక్కడికో యింకెక్కడికో తెలియకోరుచున్న

వాడ. నెలవిచ్చుడు, ఈదీనుండెఱింగి సంతోషించెడిని పరమ

భాగవతకులావతంస!

నా—చం. హరికడనుండి వచ్చితిం హాముదమొప్పుగ నేడువినానహా

దరిపటు సుందరబు వినిదైత్యవిరోధి మదిన్భ్రమించిత

త్తరపడి మారుబారికెదతాళగలేక నలంగిపంపెన

న్బరువడి యాపె నొములుశుభంబుగ బండెగదయ్య యేమనక

(అనినవిందుండతి చమత్కృతితో దమ్మునిన్జూపి)

విం—ఉ. ఇంతకుముందె నన్నునతిహీనమువల్కుల ధిక్కరించితా

నంతయు సేయబూని కరమందునకంకణ మానియున్నవా

డంతటికాతడేయతనినారసి చూడుడి యాతడెట్లయో

చింతమటన్న సందరము సేయుదమట్లనె మోదమొప్పుగక. 17

(అనిన జరహాసిత పదనార విందుండై యనువిందుని న్ననుం

గొని)

నా—రాజకుమారా! అనువిందా?

కం. మెల్లగహరిబంపిననీ

చెల్లెలికయి వచ్చినాడో చెలువైప్పగ నా

నల్లని సామికియిచ్చిన

చెల్లదెముల్లోకములనురచిరతరకీర్తుల్.

18

మాయన్నమాటలు వింటివికదా! నీయభిప్రాయంబేమి (అనిననతడంజలీబద్ధహస్తద్వయముండై) చెప్పెదనూల్కొనుడు

కం. నెయ్యమునరాజరాజుతో

వియ్యం బందంగగోరివిస్సుట గతితో

నొయ్యన జనియనివచ్చెను

కుయ్యడి నాచెల్లెనీకుకోడలటంచుకా.

19

ఆవృత్తాంతం బావంత యయిన నాతోచెప్పక నువ్వులిల్లు చున్న నేకారణంబుననో యాకాశవాణియాయన పేరెత్తి నీవా కురురాజుతో కోరిచేసుకున్న చక్కెచక్కవడునే, పల్లవాధరయగు నీచెల్లెలియొల్లంబు రంజిల్లజేయ నావల్లవ మెల్లగంధుల మనోవల్ల భుండగు కృష్ణుండు తప్పతక్కినరాజవల్లభుం డెవ్వడయిన సమర్థుండేయనియూ రకుండె పిమ్మట యాసంగతెలుంగకోరిన కారవపక్షపాతుండై కమలేక్షణ నాలక్షణుని కివ్వనిశ్చయించి యున్ననాచి త్తంబామత్తు చిత్తులయందు హత్తకగుణోత్తరుండయినహరికియివ్వబూనియున్న, ధిక్కరించి తానుక్కరుండే యుక్కిరాతుల కిచ్చెదనని రాయి గుడ్డుచున్నవాడు నేనంతకంటె గంతులునేయుచు రుక్మిణీకాంతునికే జవ్వని నివ్వబూనియుంటి నింతలో చుక్కతెగిపడ్డట్లు మీరిక్కడి కరుదెంచితి రికమీయిష్టానుసారంబుగ స్పష్టపరుచుడు. (అనిన దరహాసితవదనారవిందుడై తనకరద్వయంబుచే వారిరువురిచేతులూని యొక్క గద్దియపై కూర్చుండనియమించి తాను వారిసన్నిధి నుచితాసనంబుననుండి మందమధురాలాపంబులతో.)

నా-సీ. ఒకమాట రజముననొప్పుచుభువనని
 ర్తాతయై ధాతయైరమలయునెవ్వ
 డొకసారి సత్వంబునూనితొకావన
 భూష్ణుడై విష్ణుడైపాలుచునెవ్వ
 డొకతేపతమమాత్మరమెఱియజగత్తయో
 శూలియై శూలియైరమురయునెవ్వ
 డొకవరిప్రళయపరయోనిధితొతమ్మి
 కంటియై యొంటియైరకడగునెవ్వ

గీ. డతనికంటెను జగములేరకొనెజగము
 కంటినాతడు వేరొనెకంటెవింటె
 తొంటిరాజులు హరికృపయంటిగాదె
 పుట్టుచావులు లేనట్టిరమెట్టనుంట.

20

అమ్మహాత్ముండు దుష్టజనశిక్షయు శిష్టజన రక్షయు చేయుట
 కై కదా యనేకావతారంబులెత్తి ఇప్పుడో దేవకీవసుజేపుల య
 ణోదానందుల పూతచరిత్రులచేయబుట్టి రుక్మిణ్యాదిజగదేకసుందరీమ
 ణుల న్బ్రెండ్లియాడి స్వబలవిశేషంబున సముద్రంబులో వట్టణంబుగ
 ట్టుకొని మహాప్రతాపశాలియై వెలుంగుచున్న కృష్ణునిన్వర్ణింప నెవ్వ
 రోపుదురైన నాసేర్పుకొలంది కొంత చెప్పెద సావధాన చిత్తులై
 వినుండు.

సీ. మాంసలదుర్మదరకంసధరాధీశ
 కృత కిరాతకపూర్తికృష్ణమూర్తి
 యక్షిణ కరుణాకరటాక్షువీక్షణవిని
 ర్జితభక్త జనతార్తిరకృష్ణమూర్తి
 యుద్ధవాక్పూరాదిరసద్ధర్మయుతజన
 హృదయకమలవర్తికృష్ణమూర్తి
 పూతనస్తనవిషరవాతపానాతీత
 పృథుబలయత్కిరీకృష్ణమూర్తి

గీ. సకల సంవన్ని కేతనశక్రముఖ

ఋభుపరిపుతైల వరవర్తిరకృష్ణమూర్తి
అసను విశిఖప్రయోగమార్తాతివిజయ
కీరవాహన నిభమూర్తిరకృష్ణమూర్తి.

21

ఉ. ఆమహనీయ మూర్తికిఁ సమంచితకీర్తికి నిర్జితార్తికి
స్తేమనుశాటికి నృషితరనిర్జరకోటికి శౌర్యపేటికి
న్దామితదాయకి నృభజనస్తుతిపాయకి శేషశాయకి
న్మామహిశానుకూలికి విరమర్దితమాలికి భక్తపాలికి.

22

ఉ. చక్కనివారి కందరికిరచక్కనివాఁడు యదుప్రభుండుమీ
చక్కెరబొమ్మ యున్మిగులఁచక్కనిదందరికంటె జూడగా
చక్కనివారినిద్దరినిరచక్కగఁగూర్చిన నన్నికార్యము
ల్చక్కనకాపె కోర్కెకొనకసాగ దెయ్యేరికి నైనజూడగ.

23

విందధరాధవ చంద్రగోవిందుండు మీమామనందనుండేకదా
యీ కందర్పనుందరున కమందానందంబున మీచెల్లెలి నిచ్చి యా బ
ల్లిదుని ఇచ్చదీర్పుము. నేను వచ్చినదందుకే యాగోపాలుం డాపరా
ని మరులెక్కియొన్నవాఁడు. పందియంబేల (అనిన నిచ్చుట కిచ్చలేక
నివ్వననుటకు వీలులేకకొంతసేపూరకుండి) మునీందా యొక్కమ
నవి చేసుకొనుచున్నవాడ సమగ్రానుగ్రహంబున మన్నించవలయు.
విం—క. హరిబావమామనాతని

కరుణా పాత్రులముమేమురకాదనగలమే

కురురాజు తోడబల్కిన

సరసంబులు విరసములయిరజరగవెకలతల్.

24

ఆతని పాలనంబులోనున్న మేమునాతినివ్వక బాంకి యొక్కెక్క
డనుండగల మాతందుదండిమగలతో దండువెడలి నప్పుడే పుండర్గ
కాక్షుండే యాభిండలపుత్రుం డడ్డపడి జడ్డిగంబులు కాపాడెదరోహ
చదు. వాచంయమివర్య! మీబోటి పెద్దవారలప్పుడు కాన్నింతురేగాన
పరులమాటలునమ్మి సీరులు పోగొట్టుకొనువారెవ్వరై న నివ్వసుధా

వలయుంబున న్నలరే బిారేచెప్పుడు. ఇందుకొరకై సందియించు చు న్నవేద.

(అనిన నతని చేతోవృత్తికి చిత్తంబున గర్హించుచు కానీమా తము. వీనికి దగినయుక్తి చెప్పెదనని)

నా—విందభూపతివర్యవినము.

క. మీయిద్దరిడెందంబుల

నీయెడ భేదంబులుండరనెట్లుగుమీమీ

స్థాయత్ప్రతినలు దప్పక

సేయుదు సేనొక్కయుక్తి చెప్పెదవేడ్క్క.

25

ఒక్కశుభమువలన ర్తంబు నిర్ణయించి స్వయంవరంబనిసమస్త జేశాధీశులకు నైలిపిన నందఱుడెంతరు. నాటిరోజు చంద్రవదన నె వ్వరి వరియించితే జారే భర్తయగును. అన్నిట స్థలవంతుడైన వా రినే కోరుకొనుగాని యాలుహీలులేనిబేలనేల యాబాల మెచ్చునీప్ర కారంబా స్వయంవరంబు నెరవేరిన నెవ్వరికేమి కోవంబులు రావు గాన నామాటకు సమ్మతింపుడు. (అనిన వాఱిద్దరు సంతోషించుచు నేకకంఠతై చేతులుజోడించి.)

క. బాగాయెమీవచస్థితి

రాగాది గుణప్రభంగరమ్యధ్గతిమీ

యాగమము మాకుసౌఖ్యో

ద్యోగంబై దోచెడివ్యర్ యోగానందా.

26

నా—రాజకుమారులారా మీసోదరీ రత్నంబుగు మిత్రవిందతో మా ట్లాడిపోయివచ్చెద దయయుంచుడు.

(అందరునిష్క్రమింతురు)

(రంగము విచిత్రసాధము దోమతైర మంచముమీద నిద్రపో వుచునుండవలయును నిద్రలో)

మి—చ. ననువిడనాడి పోవతగురనాదిగునావగ నాదుమక్కువకా
 కనికరముంచవలె పెట్టుకాకటుకావిట కాడయుట్లునే
 మనగలదాననయు హటరమావిట మామటుమాయకాడక
 న్నననినుబాసి నిల్వగలరనా తలనాకలనైన జూడగక. 27
 (అనువాక్యంబులు చెలిక తైలువిని యులిక్కిపడి హాశ్చర్యమ
 గ్నమానసలై చేరంజని పిలిచినపలుకకున్నగట్టిగ).
 తల్లి తరుణీమతల్లి ఏమియో పలుకుచున్నదానవు లెమ్ము.
 (అనునంతలో)

మి—క. ఏరాపోయెదవిదితగ
 వేరాబిగి కాగిలివ్వరవేరాచాల్చా
 లాచా నమ్మినదానిని
 రారావులు సేయమేరరాయుతహారా. 28
 భీభీచేడియలారా పోవుచున్నజాచెదరా నామేలుమీకు మే
 లుగానట్లు తోచుచున్నయదేమీకును పొందు (అనుమాటలకాబోటు
 లు నీటులు చెడికొంతసేపు యోచించి యందులో కీరవాణి యిదికల
 కాబోలునని సమీపించి పస్తిరుచే కన్నులుతుడిచిన దిగ్గునలేది దిక్కు
 లుచూచి సిగ్గుపడి తలవంచుకొని యున్నరాజపుత్రినుంచి తక్కినవా
 రినందరి నవతలికొచ్చి)

8 ఖైరతి ఏకతాళం,

ఇదియేమిచిత్రమూ॥ ఇది॥ మదవతియేమోమాట్లాడెద॥ విది॥
 పరిణయమెనయని వడుచుపయయొ పరపురుషునిబిలిచిన వకు
 సబలికె॥ విది॥

ఇటునటు చెదరని దిటమగు మదిగల కుటిలచితురలిప్పటి ను
 నితగ॥ విది॥

సాటిబోటులీమాటవిన్న నగుబాటుసేతురెచ్చొటనైన॥ విచ
 లలితాడేపల్లి లక్ష్మీనృసింహాజ్వల నుతచొల్లేట్పతి హరిగల॥

చ. మొగ మొక గీతితో చెనున్యమోవివిలాసము తగ్గించునుల
 న్దగిలినపుష్పమాలిక టదారములూడక రా లెవక్కపై
 నాగ సుగచెక్కుటద్దములు జూపడె వింతలుగొన్ని తెల్లవ
 ల్కగ నగునమ్మ నేను విను గాతగుదాననుగాన నెచ్చెలీ. 29

నన్ను బెదరించదలంచి యిన్ని చిత్రంబులీకే కల్పించుకొని నట్ల
 తోచుచున్నయది లేనిచో శుద్ధాంత సౌధాగ్రంబుపై నున్న నీకెట్లుపా
 సగుగాన నున్న దున్నట్లు చెప్పవే యొప్పులకుప్పా.

(అనిన తనమనంబున నుట్టట్లాడిన సిగ్గుగగ్గోలుసేయ తనలోతా
 ను) అహా! కలలోగలిగిన రతిపాఖ్యంబు లేమనిసెప్పుదు. చెప్పిన నీక
 పురగంధితప్పుగానెంచి వెఱపించునేమొ ఛీ! ఛీ! ఇట్టిరహస్యంబు లెం
 తప్రాణస్నేహితులకైన తెలుపతగదు. (అని కొంత సేవూరకుండి)
 యెంత వెట్టిదాననై తిని. నావంచప్రాణంబులలో నొక్క ప్రాణంబు
 గానుండి నాకుమేలుసేయగోరి యొక్కనిముషంబై నబోయని యీన
 చెలి కంటెమచ్చికగల వారెవ్వరు. చెప్పెద. చెప్పి యాయొప్పులా
 డినిలోబఱచుకొని మదీయమానధనంబు హరించిన నాచోరుని నేతరు
 నైన కావించుకొని మోహంబపనయించుకొనుచుండెదనొక్కరై నన్గు
 ట్టుదెల్మని డిట్లులేనట్లయితే కార్యంబుచెడి చిట్టచివరకు రట్టుపడి
 గట్టుకొనవలసివచ్చు (అనియోచించి) సఖీరవాణీరమ్మ.

చ. ఒకకలగంటినమ్మ వికరచోత్పలతోచనియొక్కసుందరుం
 డకలుషరీతివచ్చిబిగియారగకొగిల్గుచ్చి మోవిపా
 నకమునుద్రావియద్దములనందగుచెక్కులుముద్దువెట్టిసా
 రెకు జనుదోయిముట్టుచుమరీరిన్మరుకేళినలర్చిపోయెనే. 30

ఉ. నవ్వుమొగంబు వాడుమడినమ్మకము ల్పరించువాడుమే
 ల్జవ్వనమొప్పు వాడుకనుసన్నలకూరిమినించువాడుబ
 ల్రవ్వలసొమ్ము వాడుకనులందెలితమ్ముల నేలువాడునూ
 పువ్వును ఛిక్కరించునునుముక్కొగిగల్గిన వాడుసుందరీ. 31

ఉ. నల్లనివాడు చాటువదనంబున సన్ననిబొట్టు వాడువి
 ద్యులతబోలు చేలమెదఁ నెప్పినవాడు కృపారసంబుపై
 జల్లెడువాడు వక్షమునఁ జానగుమాలికెవాడు చల్లనొ
 మెల్లనిమాటల న్మనముఁ మెచ్చగచేసెడు వాడుసుందరీ. 32

ఉ. మారుడుకాడు శక్రునిఁ కుమారుడుగాడు తలంపరోహిణీ
 జారుడుకాడు కిన్నరవిఁ చారుడుగాడు కుమారి వారల
 న్నారకమెచ్చ నట్టివయిఁ వారలనైన నిరాకరించుహా
 వారిజనాభు వంటిమగఁ వారలుగల్గుదురమ్మ భూస్థలికా. 33

క. మదనుని కదనమ్మునక
 మృదనం బొగిజూపించనియేమగువానినునీ
 యెదనొచ్చకు వచ్చెదనని
 యెదయమది న్మఱచెనోరకహిన్వచ్చు నెకో. 34

(అని ఆత్మగతంబున) నేనెంత పెట్టిదాననైతి నక్కటా! పట్టి
 చూచినమగవాడును, పెట్టితీసినసొమ్మును మునుపటట్టు ప్రకాశించ
 వనుమాటలు, బూటకంబులొనా యెక్కడికల, యెక్కడిగోడుయీ
 వుట్టువున నీకపట్టిజానిని చేపట్టుదునా! యన్నలంతవానికి నన్నిత్తురా!
 (అని చెలికత్తియమ్మాచి) కీరవాణీ! నేనా సుందరుని గట్టిగా పట్టుకొ
 ని యొంకవలసియుంటి. అందరికి న్వెరచి మానుకుంటి, అక్కా నీ
 వెక్కరణినైననాని సుందరకులశీల వయోలావణ్యంబులెల్ల, నాయ
 న్నలకుజెప్పి నన్ను వానికేయిప్పించి నాచే మెప్పొందవుకదా, నీక
 ప్పంబునకు ప్రతిఫలంబొసగనా. యేది యోచించుము. (అనిన కీర
 వాణి తనలోతాను నవ్వుకొనుచు, ఇది గోవిందునిమాయగాని మర్మ
 క్కటికాదని యారాజకుమారి స్ఫుజగించుచు)

కీర-కుంతల కాంత్యపహసిత పట్నదబృందా మిత్రవిందా.

చం. మదినికి జాలిజెందకుకురమా రికలన్గనుపించువాడునీ
 సదనమునందునుండునెవరచార మొకింతయులేకబల్కెదో
 మదవతితత్ప్రయత్నమికరమానకచేసిభవత్కటాక్షసం
 పదజరియింతునీకికశుభంబగుసందియమేలకామినీ.

పెత్త

తల్లియూరడిల్లుము. ఇకయీపనిదప్ప యొండుపనినాకేల.

(అని అందరునిష్క్రమింతురు.)

ద్వితీయాంకము సంపూర్ణము.

శ్రీకృష్ణ దేవరాయగార్ల భాషానిలయము
 సుల్తాన్ బజార్, హైదరాబాద్. 1.

శ్రీచెన్నకేశవహారము.

మిత్రవిందాపరిణయనాటకము.

తృతీయాంకము

(రంగము-బంగారుమేడ. సఖిపరిపృతయగు రాజకన్యక కడకు

నారదుండు ప్రవేశించుచు)

నాదనామక్రియ—ఏకతాళం.

రాయణకేశవా!

గోవిందఁ శ్రీరక్తిజేతొలధారాధరనీల॥

నా॥

కోరినవారికికోరికలివ్వగ!

యేరీనీపంటివారీ రేడుజగముల॥

నా॥

బృందారకులెల్లవైందనికీర్తిచె!

న్నంచెగదయ్యయానందునివల్ల॥

నా॥

వక్రయత్రయమునపరలెడుకుజ్జని!

ర్వక్రగచేసినవక్త్రజితాబ్జ॥

నా॥

వరతాడేపల్లిలక్ష్మీనృసింహ్వారాయేద్య

ధరణి శ్రీచొల్లెడుపురిజానకీశ్వర॥

నా॥

(చెలికత్తెయొక్కతెవచ్చి) ఏలికసోనీ! యదుగోగీతంబుపా

దుచు భవన్నికటంబునకు నారదుండలు దెంచుచున్నవాడు. (అనిన

దరహాసితవదనారవిందయై సఖులతో నెదురేగితోడ్చొనివచ్చి కన

కమయాసనంబున న్గూర్చుండబెట్టి, మానందా! వందనశతంబొసర్చు

చున్నదాన. (అనిపాదంబులపయినబడి కాచినిలుచున్న యాకుండ్

రదనన్దక్కగాజాచి.)

నార—శీఘ్రమేవ కల్యాణప్రాప్తిరస్తు మనోవాంఛాఫల సిద్ధిరస్తు.

శా. రాకాచంద్రునిబోలు మోముతెలువై ఖరంజిల్లు కండమ్ములు
స్త్రికారంబులనేలు కర్ణయుగమునైల్వొందు కన్బొమ్ములు
నోక్కాల్మీదికిజారు కేలుగవయున్బొల్పారు కృష్ణుండిక
న్నీకాంతుండగు నిక్కమీపలుకునిర్ణీదస్థితి న్నామినీ.

1

శా. నీతారుణ్యము నీయొయారమునురనీనీటు నివనంబొల్చునీ
సేతల్మీనునుమోవి నీసదుమునీరచిత్తంబును నీనడల్
శీతాంశుస్ఫ్రమియించు నీమొగమువారసిన్న మృదిన్మెచ్చగా
నాతోజెప్పెను నిన్ననందుకెకదానారాకడల్కానినీ.

2

రాజపుత్రీ! నీపూర్వపుణ్యఫలం బేమనిచెప్ప శంకరపంకజాసన
ప్రభృతి సమస్తదేవతా కోటిరకోటి సంఘటిత మహామణిప్రభా ప్ర
భాసిత పాదపంకజుండగు వాసుదేవుం డపరిమితానంద కందలిత
హృదయ పంకజుండై నీచక్కదనంబునకుమెచ్చి పరిగ్రహించదలం
చి నాతోచెప్పిన నేనటుదెంచి నీయన్నలతో సంభాషించి దుఃఖాశన
పుత్రుని కివ్వవలయునని నీవెద్దన్నయు, కృష్ణునకే యివ్వవలయునని
నీచిన్నన్నయు కొట్లాడ వారిపోట్లాటమాన్ని యేకకంతులజేసి స్వయం
వరంబున నీయిష్టమైనవారి వరియించునట్లు కట్టుదిట్టంబు లేర్పర్చి
నిన్నుజూచి పోగలందులకై వచ్చితిని. నిన్నుమెచ్చితిని. మచ్చెకంటి!
(అనిన పులకాంకురిత సర్వశరీరిణీయై పునఃపునః ప్రణామంబులొన
ర్చి తేనెలొలుకు పలుకులతో)

మి-చ. మింటికిదాకుపె న్నవమఃమేయగతిన్గడ చేసి వేడిన

న్గంటికిగానుపించనియఖండలమూర్తివి నీకునీజెనా

యింటికివచ్చి కృష్ణుడు మరదీశ్వరుడౌననిపల్క వింటినా

తొంటిభవంబునన్గలుగుతోరపునోములవంటజెట్టిదో.

3

(అనియాత్మగతంబున) ఏమీ నాపూర్వపుణ్యంబు. ఈ మహా
ఘభావుం డటుదెంచి జగన్మోహనుండై వెలుంగు వాసుదేవుండు
నిన్ను వరించుననిచెప్పె. ఈవాక్యంబు లెంతనమ్మకంబుతో చెప్ప

జాల (నని కొంతవడి యూరకుండి) నాకంతకంతకు తెలివికలుగు
చున్నదే! కేవల బ్రహ్మమానస పుత్రుండగు యాతపసినుడువు ను
దువు లొక్కటియైనం దప్పిపోవునా, పోవు. దీని నిజానిజంబులు మదీ
యస్వప్నంబే స్పష్టపరుచుచున్నది. (అని చాక్షరస సదృశంబు
లగువాక్యంబులతో)

చం. ఇవినిజమైన వల్కులె మురనీశ్వర! రుక్మిణి సత్యభామజాం
బవతిది నేన పుత్రివరరభద్రసులక్షణ నాగవిస్ఫుర
త్కువలయ నేతలుండనమరగోరు నెకోరిన వాఁడకోపము
ల్దవులకనుండురే మదిమురదంబొడవ న్గరుణించి మ్రొక్కెదన్. 4

(అని, మొగంబున చిరునవ్వులయ)

శుద్ధ కాంభోజి — ఆదితాళము.

నా — ఏలబాల బేలవై తివిక - నామాటలునమ్మకః
ఆలోక సుందరుని కాంక్ష - లేలొలలొచనులు తిప్ప,
జాలరు వెణ్ణ్యలనుగోప - బాలుడునీ పాలవునిజముగ నేల॥
మి — నెమ్మనమ్ము నమ్మదివ్పటికి - మీరెన్ని చెప్పిన॥ నె॥
తమ్మిగద్దియ కొమ్మయె - రుక్మిణమ్మనుచు వింటినిహరియా,
యమ్మకువశుడు కాకనారూ - పమ్మునకుభ్రమజెందునెచూడగ॥
నా — కొత్తకొత్తబిత్తరివినీవు - కనులార జూచినకొత్త,
యత్తైవల కంటెయంద - కత్తైవంతియ కాకనుమే,
నత్తకూతురవునీవై - హత్తునుహరికిచిత్త మిప్పడు॥ యేల॥
మి — నిన్న మొన్నయున్న వారుకదా - యాలేమి లందరుని॥
వన్నుగ నెక్కరైను కొత్త - యన్నువనుపోయి వారల,
మన్ననలు తెల్మక సిగ్గున - నున్న నేరములెన్నక నుందురే॥ నె॥
నా — వారిజేరి కేరుచుండెదవు - సిగ్గున్ని నాభ్యు॥ వారి॥
కోరినకోరికెలు - శౌచిచేరి దీర్పుచుండగ గడి,
తేరినారిమేమెప్పుడై న - గోరివచ్చినమాట్లాడవకో॥ యేల॥

మి — యేరికోరిభూరితేజమున — చొల్లెరుపురమున! నేరి॥

జేరితాడేపల్లిలక్ష్మి — నారసింహరాయునకు,

కోరినకోరికలిచ్చు — సారసలోచనునిమాము॥ నెమ్మ॥

కం. ఇమ్ముమొక మంత్రరాజము

సమ్మతితో శౌరినాకురస్వాధీనుండై

యెమ్మెలుగుల్కగ ప్రతిదివ

సమ్మెగినాయుంటనుండ్రసద్గుణకాండా.

5

నార — (అని నవ్వుకొనుచు తనలోతాను) ఈదిన్నదా వన్నెకా
నిమొగమున్నచోటైన నెటుంగదే! యిప్పుడేయింత మరులెక్కియున్న
దన్ని కార్యంబు లారి తేరినచో నక్కమలాటుని బలంబొక్కసారి గు
టుక్కున మ్రింగునేమో యబ్బబ్బ! యీబిబ్బోకవతిదెబ్బ (అని తల
యూచుచు)

మ. తరుణీదక్షణనాయకుం డతడుకాంతలొక్కటి మందైనబం

ధురవంచాస్త్రకళా రహస్యములలోరతోరంబుగానందరి

స్థరమొప్పారగజేలుచు న్నమతరంగ తేలిదేలున్జుమీ

కరిభాస్వద్గతనీదుకో ర్కెపిదవరన్నావింతునై రించుమా.

6

బాలికామణీ! నీవింక సంతోషముననుండుము. నీకోరికె లీడేరు
కాలంబొసన్నం బగుచున్న యది నేను పోయివచ్చెద దయ్యయంచు
ము.

(అని అందరు నిష్క్రమింతురు)

• (రంగము. దర్పణసాధంబు — కీరవాణి ప్రభృతిచెలికత్తెలు గొల్వ
మిత్రవింద కూర్చునియుండును)

మి — కీరవాణి! నాదగ్గరజేరికూర్చుండవెందుకు?

కీ — వలికసానీ నాకంతకంటె నేమివని యున్నది. వచ్చియుంటిని.

మి — (కీరవాణిగూచి)

కీ. ఎప్పుడునాస్వయంవరముకయేర్పడుభూపతులందరుండనే

నెప్పుడునామనోహరునిరయింపొగిచూచెదకన్నులారగా

నెప్పుడుశౌరికంఠమునరీహేమమయంబగుదండవేతునా
కెప్పుడుచక్రిభర్తయనిరయెల్లరుబల్కుదురింపుమీఱగన్.

(అనినకీరవాణిదిగ్గునలేచి.)

కీ—తల్లిభవదుల్లింబురంజిల్ల మునితల్లజుండంతయు కరతలామలకంబు
గచెప్పిచనియెకచా. ఇంతలో తొందరెందుకు. ఎల్లయోచిం
తము. (అనునెడ చతురంగజలయుక్తుండై కందర్పుండుదవ్వు
దవ్వులదోచిన బెదరి చెలికత్తెలన్నాంచి బిగ్గరగా)

మి—ఉ. మారుడుసార సాలయకురీమారుడుశంబరదైత్యనాథసం
హారుడుమోహకాననవిరహారుడుపుష్పశరప్రసారణా
చారుడుదుష్ప్రయుత్నపరిరచారుడుయావతమానసాంతకా
కారుడుఘోరవద్గుణవిరకారుడువచ్చెనుచూడవేచెలీ.

చ. చిలుకగుఱంబునెక్కికటిఁచెక్కినకేతకిబాకుతత్తళ
ల్వెలయపరాకుచెల్పుచునుఁవెంటపికంబులుగొల్వగోరువం
కలుభటులై చెలంగసుమఁకార్ముకమెక్కిడిపూపుటంపర
న్గలికికుచప్రదేశమొగిఁగాడగ నేసెనికేమిసేతునే.

(అనికొంతసేపూరకుండి.)

ఇంతీయాకంతునికొంతసేపుకొనియాడిచూచెద. (అని)

నీ. కమలబొణుండవైఁకమలపాణులనేచ
నాయమాయిదినీకుఁకాయజన్త
శుకతురంగుండవైఁశుకవాహులగలంచ
మోదమాయిదినీకుఁమాధవసుత
రతినాయకుండవైఁరతికాముకులనొంచ
బింకమాయిదినీకుఁపీనవక్ష
సుమకార్ముకుండవైఁసుమకోమలులముంచ
లేజమాయిదినీకుఁభూజననుత

గీ. శబ్దసంబంధబాంధవ్యఁసరణిచూడ
భేదమింతై నగనుపించఁలేదుమనకు

యెందుకోచలమిటుచూపుటెటుగరాదు

భారితరవిక్రమధురీణపుష్పబాణ.

10.

(అనియనేకవిధంబుల న్నాబ్ధించిన సంతకంతకు వెఱపించుచు పంచవిధశరంబు లొడలనించుచున్న కీరవాణిం జేరంజని దైన్యరసంబుతో)

హిందుస్థాని-జ్యోతిశము.

ఇకెంతసేపునేభరితునే సఖిమణి!

యకారణంబుగానలంచె నయ్యెసఖిమణి!

యికెం||

సుమాస్త్రవాళిమేనునిండె చూడవేచెలి!

యమానుషంబుసేయఁబూనె నన్ముయోచెలి!

యికెం||

సుమంతయైనభైర్య మెదనుసోకదేచెలి!

సుమంబువంటిమీనుకాక నుక్కినేచెలి!

యికెం||

ధరనొప్పుశ్రీచోల్లెరునగర ధాముడైకృప!

వరలక్ష్మీనారసింహరాయ వరదుడేలక్ష||

యికెం||

(ఇట్లుబల్కి తనలో) పెట్టివేయివిధంబులని పెద్దలనెడిమాటలబద్ధమా యీకొంచెపువానిని మంచిమాటలతోవేడిన మేలు సేయనా సేయఁడుగాన వీనిమానంబుమాలి నేలపాలగునట్టు గట్టి తిట్లులు తిట్టి యేమట్టువెట్టెద కానిమ్ము. (అని రోమావేశ ముఖారవిందయై)

మి-ళా. నీకోదండము వాడ నీదుశరముల్నీరంబులొగూడనీ

బాకాచెట్లను జిక్కనారివెతలై పద్ధంబులందక్కనీ

మూకల్కొండలనుండ నీరదముపాముల్నొటిలో నిండనీ

జోకాశంభుఁడుచూడనేనుమదిలోనుంటై ననిన్వేదరా.

ఉ. నీకును నీదుమామబలెనీతియొకింతయునై నలేకపె

11.

స్కాకలపెట్టుచుండెద వరకారణవైరముచే వియోగుల

నీకొనలేవు యోగులకరడిందిమగంటిమిగల్గువాడవే

చీ! కమలాస్త్ర శంకరునిరచేడెననన్మది సిగ్గులేదుగా.

12.

(అని సరోరుహాస్త్రిని తిరస్కరించి తదీయ చతురంగంబుల నూచి కోపముతో)

సీ. కీరమానీకింతఃబీరమానాపాంత

నరువసాంకవగంధిఃనౌటవినవై

వాతమాసంజాతఃశీతమా ఇదిరోత

యనవునేఘణివేణిననుచు కనవై

వై కమానీవింకఃథాకమానవుజింక

మిదనీలపాలనాఃపెరుగవేమొ

భసలమానీవిట్లుఃమెసలమార్గమదెట్లు

హేమనాసనటంచుఃనెంచిమనవై.

గీ. యెదిరిబలముల నెరుగకఃనెవ్వరేని

కదసిపోట్లాడ పరిభవంబొదవకున్నె

యందుకేకద మీదొరఃహరునిదాకి

భస్మమైకూలదేమున్నుఃపంతమేది.

15

(అని శుకపికముల యసమీర బంభరంబుల నదలించిచెలిక తైలన్జూచి) సఖీమణులారా! యెన్నిదిట్టినా అన్నియు న్మరచి కుసుమాస్త్రిం దసమాన విక్రమంబున పువ్వుటంపరచే నొడలెల్ల, చుటుకు, చుటుక్కుమనుపించె. కలకలమని చిలుక లులికిపడ బలికె నాతతభీతినసువాతంబులు చీకాకుపడ కోకిలమూకలు కోకోయనికూసె. ఇమ్ముగా తలదిమ్ము గ్రమ్ము తమ్మితేనియ లిమ్ముగాగోలి తుమ్మెద మొత్తమ్ములుర్చుర్చుర్చుమ్మన గానమ్ములుచేసె. మేనువడంకె. నేనింకనై పజాల (నని నెమ్మేనుమఱచి మూర్ఛిల్లిన చెలిక తైలు వెల్లనైనమోములతో) తల్లి! మాయుల్లంబులెల్ల ఝల్లుఝల్లన మమ్మిక్కడడించి నీవైక్కరై వెక్కడికిపోవుచున్నదాన వికజవ్వని మాకెవ్వరుదిక్కు (అనునెడ కీరవాణి ధాతుస్థానంబుల పరిశీలంబుచూచి)

కీ—మదనమాలా.

మ—ఏమమ్మకీరవాణి.

కీ—ఇదిగోదీని చేయిచూడుము.

మ—చూచితిని.

కీ—క. ఇదిమూర్ఖగానివేరొక

విధమీమియు లేదుచూడఁవిధువింబముఖి,

మ—క. అదియేనేననుకొంటిని

సుదతీయేమిడినకనులఁచూచునెమనలకా.

14

కీ—సుందరీ తొందరించిన కార్యంబవునా నేనందుకేకదా యోచిం
చుటలు.

మ—అక్కా నీవన్నియు దెలిసినదానవు, నీవే చక్కనపోయెదవ్రా
నాకు నా చక్కయేముఖ్యము.

నీ. పడతిరోచల్లనివన్నీరు చిల్కనా?

కీ—యదికను దమ్ములకంటవలదు.

మ—కమలాక్షిరో చంద్రఖండంబు రాతనా?

కీ—స్తనచక్రములకడదలచవలదు.

మ—కలికిరోచిగురుటాకులగుత్తులిడుదునా?

కీ—తనుభర్తమునకవితగులవలదు.

మ—జెలదిరోనేమంచివీవనజేతునా?

కీ—పాణిపుష్టముకడపట్టవలదు.

మ—గీ. చారుతరశై త్యచందనఁబాఠికోరి

తెచ్చితిని చల్లవచ్చునమచ్చకంటి

కీ—మదనతాపంబుచేగ్రాగిహృదయకలశ

పూరితస్నేహరసమదిపొరలవలదు.

15

(అనెడు పలుకులకు మదనమాల మదికుదరక)

మ—కం. ఏపనిసేయగబోయిన

నాపనివలదందువెప్పుడదియేమిటికో.

కీ—కం. ఓపడతికోపమటవే

యాపనులాస్థానములనునహాములటవే.

16

మ—అక్కా కీరవాణి! ఈచక్కెరబొమ్మ వాల్చినపక్కకదల్చుకున్నది.

కాలాతీతంబైన నేమి హాని సంక్రమించునో గాన తొందరగా శై

త్యోపచారంబు లొనర్చుటయేమంచిది. (అనికీరవాణిజూచి)

సీ. ఇంతియించిగురాకుఁ జేమి సేయుదమమ్మ?

కీ—రీవిపాదములకంటఁజింపవమ్మ.

మ—అరటులపొరలున్న వవియేమిపనికమ్మ?

కీ—పొలతియూరువులకుఁ పొదువవమ్మ.

మ—తోరమకాయలగుఁ త్రులజెందుకోకొమ్మ?

కీ—చెలిగుబ్బచనులపైఁ జేర్చుమ్మ.

మ—కలువ రేకులుచాలఁ చెలులుదెచ్చిరిసుమ్మ?

కీ—కలికిన్నులమీఁదఁకప్పవమ్మ.

మ—సీ. మొలకజాల మిదెందుకోర తెలియదమ్మ?

కీ—ముగుదకుంతలములనుండిఁముడువవమ్మ.

మ—చెలఁగికొందమ్ములేపనిసేయనమ్మ?

కీ—గోతిచేదోయికిని గీలుకొల్పవమ్మ.

17

మదనమాలా! చూచితివా యీవస్తువు లీస్థలంబులకనుకూలంబులీ శైత్యోపచారంబులచే నొక్క యరక్షణంబునకు తెలివి నొంది ప్రకాశింపఁగలదు. చూచుచుండుఁడి. (అనునంతలో ముసుంగిడిన పట్టుశాలువసడల్చి దిగ్గునలేచి, కీరవాణి మదనమాలలంజూచి)

మి—తోబుట్టువులారా! మీ మోముదమ్ము లెందుకో చిన్నబోయియున్నవి చెప్పుడు. (అనినవారలు చెక్కిళ్ళు దువ్వకొని చెక్కులు

ముద్దుపెట్టుకొని గంభీరభాషణంబులతో)

చె—గీ. ఏమిచెప్పుదుమమ్మసీఁవిపుడుమూర్ఖ

జెందినందున భయమందిఁచేయువిధము

లెల్ల చేసిన తెలివెండిఁలిపుడుమధుర

మృదులవాగ్మ్యందధృతకుందఁమిత్రవింద.

18

(అనిన వచ్చియురాని నవ్వునన్వి పునక్మోహవేశం బగుటయు
చెలిక తైలఁ గనుంగొని)

తోడిరాగము - ఆదితాళము.

మి—రాడేమాయలకాడే-యీడుజోడని నమ్మియుంటిని
నన్ను వీడనివాడనుకొంటిని | యేడే వాడయ్యె రాచపాడి మాని
యెందు|| రాడే||

ఘనుడాతడవి వలకోటగా| యల్ల| మునిమాటలవినీశ్యమాటగా|
మది| ననుకున్న ముచ్చటలవి దూరమైపోయె|| రాడే||
మాకుడెక్కువశత్రువుడాయెను | కంటికిరీతికూర్కులేదాయెను
కీర వాణియింక యేరీతిభరియింతు రా||

వరకీర్తిజితిహీర కాశుడై చొల్లే | క్షురిదివ్యపాదనివేశుడై
ధరతాడేపలిలక్ష్మీనరసింహారాయేద్యుడు రా||

(ఇవిధంబున నలంగుచున్న యామంగళాంగింగని తేనెలొలు
కుపలుకులతో.)

చె—కం. కొమ్మానామనవినిగై
కొమ్మానీవంత మదులురకొనతగదమ్మా
రమ్మావనరాజివినిక
రమ్మారయసుగుణసదనక రాజితపదనా.

19

చం. అచటికిపోయిచూడదగినట్టివినన్ని యుజ్జావనచ్చట
న్విచికలపుష్పసంపదలరవేడుక లెల్లనుగన్న నెమ్మది
స్మృచిగనుపించుపిమ్మట సరరోరుహలోచనయిల్లుజేరిన
నృచురతనన్ని కార్యములరభంగురరీతిజెలంగుతప్పకన్||

20

(అనిన సంతోష మొందక డోలాయమానమాననయై)

మీ- క. మాటలొకకోటిచెప్పిన
మాటక చేలుండువచ్చిరహానుదలిర్ప
నూటములదేల్చుకుండిన
బోటిరొసంతోష మెట్లురపుట్టును చెవుమా.

21

అయినమీగిష్టానుసారంబువచ్చెదనదియు తీరును. నారదునిమాటలకన్న నీతోటయెక్కువయ్యే మీకుకోపంబురానేల లేండు. (అని అందరు పరిక్రమింతురు.)

(రంగము. శృంగారవనంబు.)

మిత్రవింద చెలికత్తెలతోప్రవేశించి యచ్చటివింతలు కన్నులకొలఁదిజూచుచు చెలులంగనుంగొని)

శీరాగము-ఏకతాళము.

వనమెంతో శృంగారమేజాలా!

వినమిట్టిదని గట్టిగను నెవ్వరనరైరిమున్ను॥

వన॥

అలమల్లెపువ్వుగలతావు-లిలమించెగలిగించె!

వలనొప్పబలుకూరిమెదకు॥

వన॥

చామంతివిడులేమొపొలుపొంది-నామీదనామోద!

మీమాడ్కిప్రేమంబుజూపె॥

వన॥

ధరచొల్లేరుపురముననుండి-వరతాడేవలి లక్ష్మీ!

నరసింహరామోద్భవజేలు॥

వన॥

సీ. తనముక్కురంగునఁ య్యునబూనెననికదా

చిలుకదాడిమవండ్లుఁ చించుటెల్ల

తననల్పునీడయంఁ దునిచెనేడనికదా

యామ్రమంబుననుపికంఁ బఱచుటెల్ల

తమకుంభములదాకఁ తలచినవనికదా

వెలగపండ్లకుకరుఁ లేవుచుటెల్ల

తనకై త్యమొగిగర్భమునదాల్చెననికదా

వలిగాదువరటులఁ గలచుటెల్ల.

గీ. తమతనువ్రభలొగితరంఁ గములనుంచె

ననిగదా వానిహరియించఁ హంసలెల్ల

నీకొలంకులలోనుండుఁ టెల్లచూడ

చిత్రమయ్యెనుపూచోటఁ చెల్వమెల్ల.

22

(అని కీరవాణి కై దండకొని)

అహా మంగళాంగి మనకుటంగట చెలంగు సరోవరస్థిత మం
జాతర కంజాతపుంజ సంజాత, మకరంద, బిందు సందోహాపాన
మద బంభర డింభ శుంభ త్సంగిత మాధురీ శ్రవణాసక్తచిత్త స
మాగతై ణ కిశోరంబులును తదై ణకేశోర విశాల చంచలదృగంచల
సంభూత హాశ్చర్య రసమహార్ణవ తరంగిత రంగిత కరుణాప్లవస్థిత
వనదేవతా వితానంబును, తద్వనదేవతా కనత్కనక కుంభసదృశ
మాంసల స్తనయుగ్మలావణ్య వీక్షణమాత్ర వ్రీడికృత కరిణీనికరం
బును, తత్కరిణీనికర సముద్యత్కర కంపితరశాల రసారుహంబు
బులును, తద్రసాలరసారుహ పతితమహా రుచికరఫలవితానభుజ్యమా
నసంతోషిత వనసంచార శబరవనితా సందోహంబై వెలుంగు నీ
యారామంబు నందనంబును గ్రేణిసేయుటకు సందియంబే సంతోషిం
చితి. (అనిన కీరవాణి సంతోషంబున)

కీ—కం. మెచ్చితివీవనరాజం

బచ్చుగదోహదముసల్పవై తివికొమ్మా

మి—కం. మచ్చికతోనదిదెల్పిన

మెచ్చుచుసల్పెదనుమనకు మేలుగదమ్మా.

28

(అనిన ప్రతివృక్షంబును జూపించుచు)

కీ—నీ. ఇదియశోకముదీని పదతాడనముసేయు

మిదివకుళేంబు మేలొదవనుమియు

మిదికురువకమునీ వెనసికొగిలిగొను

మిదితిలకంబిందు వదనచూడు

మిదియెమాకందమి య్యెడకరంబునముట్టు

మిదికర్ణి కారమిం వెనయజేయు

మిదియెవావిల ముఖాహీనవాయువుగవ్వు

మిదియె నమేరు మోమెత్తినవ్వు

గీ. మిదియెసంవెంగముఖరాగ - మెలమినీయే

మిదెప్రియాళువుసంగీతమిచ్చబాదు

మీవిధంబునఁ బుష్పించునీకుజంబు

లట్లుగాకున్నఁ బుష్పించవదినిజంబు.

24

(అనిపలుకు చెలివలుకులకు మొలకనవ్వు లొలుక)

మి-కష్టరగంధి! నీచెప్పినచొప్పున చేసితివి. నీవన్నమాట లన్నియు వన్నెబెట్టినట్లు జరుగుచున్నయవి నావెంట నంటిరమ్ము. నెచ్చెలీ! యిచ్చట విచ్చలవిడిచూసిన పచ్చపువ్వుల గోరంట దంట కొల్లగా నల్లుకొని తరణి కిరణంబుల జొరనీక చల్లగాడ్పుల కిరవై యుల్ల సిల్లు యీమల్లెపొదలలో నుల్లంబులు రంజిల్ల సల్లాపంబులాడుచు కంటికింజైన నీటుకాండ్రతో బోటులు వాటంబుగా కూటంబులొ నర్చుట కాహా యెంతవీలుగా నున్నదో కన్నులారజూచితివా? యిది యట్టులుండనిమ్ము. మనకుఁగటజెలంగు సంవెంగలసొంపు కంటికింపుగాకంటివాఘుమఘుమమను వాసనలెల్లదిక్కుల నల్లు కొని బంగరు రంగును తురంగలించగల సోయగంబుచే నివ్వటిల్లు పువ్వులు కొల్లగా శోభిల్లుచున్నయవి. ఇట్టి పసగల కుసు మంబుల దంట కొక్కతుమ్మెదయైన మతిమఱచియైనం జేరదు కదా. నిండుజవ్వనంబున గండుమీటు నాయండకా పుండరీకా తుండరుదెంచని చందం బిందు గన్పించుచున్నయది. అక్కానా కొక్కరుతోడై రికదా. ఇదిపోనిమ్ము. ఈవన్నీరుకాలువదాటిపో దమురమ్ము. తొయ్యలీ! యీతియ్యమామిడిచెట్టుకొమ్మలస్సందున పసందుగానుండిమెండుగాపండిన పండులను తనచంచుపుటంబుతో చించిరసవిసరంబు పసమీరద్రావి తనచెంతనున్న కాంతకందించుచున్న యీశుకరాజంబును చక్కగాజూచితివే! యేమిహాశ్చర్యము! యెక్కడచూచినాస్త్రీపురుషుల కన్యోన్యదాంపత్యంబునో కన్పించుచున్నయవి యిదిచాలించుము. చల్లని నీరంబులువెల్లువలై పారుచున్న నాసరసిచెంత నొక్కవంతగన్పించుచున్నయది. చె

చెప్పరపోదమురమ్ము. చూడు-చూడు. చేమంతి పూబంతులు
రెండుచేతికిచ్చిహెచ్చిన ముచ్చికతో నొక్కచెంచుకోడెకాదొక్క
చక్కెరబొమ్మనుగట్టిగాబట్టుకొని నీచెక్కుటద్దంబులొక్కసారి
నొక్కనిమ్మనిమొక్కిన నాటక్కులాడిగిరక్కున మరలిపోవుచు
న్నయది. అది రతిపరిశ్రమ యెటుగనికన్నియవలె దోచుచున్న
యది. కాకపోయిన యాకలికికంటికింపుగన్నింపకున్న వాడేమో?
లేకమననిద్దరినిచూచినయీముద్దియసిగ్గుచేపోవుచున్నదియో. బో
టీమనకేమైన పాపంబుప్రాపించునా (అనినకీరవాణినవ్వుకొనుచు)
కీర—బాలా! నీవెంతబేలవే యావాలుగంటి నేమైనమనమొద్దనిగద్దరిం
చితిమాయేమి. నీపిచ్చిముచ్చటలిక చాలించుము (అనిపశ్చిమదిక్కు
మొగంబై)

మి—కలకంఠకంఠీ! మనమనక మధురరసభరితంబులగు ఫలంబు లనుభ
వించితిమి. సుధామధురంబైన చల్లనినీరంబులుగ్రోలితిమి. ఈయా
రామంబునన్గలచిత్రంబులెల్ల కన్నులకింపుగా చూచితి మికకొంత
సేపు ఒక్క బాలర సాలభూజంబుకింద నెలరాతితిన్నెయందు కూ
రుచుని పరిశ్రాంతిజెందుదమాతల్లీ. (అందరుపరిక్రమింతురు.)
(రంగము-వనములోనున్న ఊడ. సఖిపరివృతయైనమిత్రవింద
ప్రవేశించుచున్నది.)

మి—మదనమాలా! కాంచితివా.

గీ. భానుడటుదెంచునని ప్రేమరమూనివేడ్క
పశ్చిమాశాసతీమణిపరగనెట్ట
వట్టుచీరెనుదాల్చినరపగిదిచూడ
సంజకెంజాయదోచెనురధ్రాయగతిని.

25

క. ఆచీరపనికిరాదని

దాచివెసన్నల్పుకోకరదాల్చినగతిమా
దాచానకటికిచీకటు

లీచతురాశలమెలంగరహెచ్చుగపైపై.

26

క: నిక్కముగ గగనచారులు
చక్కగదీపంబులిడినరచందంబున నే
డక్కాచూడజెమింటను
జొక్కలుకన్నట్టిచూడరచూడగనింపై.

27

చందోదయవర్ణన.

సీ. హరికిమొక్కిడిశచీరతరుణివెల్గించిన
దీపించుకర్పూరరదీపమేమొ
పూనిజయంతుడొరప్పుగభార్యవెసచూడ
మొనసిచూపించెడిరముకురమేమొ
తమ్ముడుచూడకంఠదర్పుడొయ్యనగట్టి
వంపినముత్యాలరబంతియేమొ
యమరులు తమజయంఠబమరఁదెల్పఁగవేడ్కఁ
గట్టించినట్టి జేరగంటయేమొ

గీ. సారవల్లభకంఠస్థరహారమందు
బరగుచున్నట్టివజ్రాలరపతకమేమొ
వైజయంతమునందు దుర్రావారగతిని
నలరుగోమేధికపు గడిరయారమేమొ.

28

(అని కొంతసేపు వితర్కించి గట్టిగా)

సి. కర్పూరదీపంబురగాదీపెలుంగుపై
పెలయజక్కవకవరవిష్పజొచ్చె
వరపుగాముత్యాలరబంతిగాదీప్రభ
పాడగన్నవెన్నెలరపులుగులెచ్చె
ఖచరులమీటిజేరగంటగాదీకాంతి
చూచినపర్థమురల్పంపునిచ్చె
కమ్రదర్పణఫలరకంబుగాదీరుచి
గాంచినకల్వలరగములుమెచ్చె.

గీ. సన్నసన్ననివెన్నెలల్లాసగనమ్మ
చూడచూడగవలిగాద్దుసోకెనమ్మ
మగుచుక్కలువైవైనరమాసెనమ్మ
పేర్మిగనవమ్మయిదిచంద్రబింబమమ్మ.

29

(అనితచ్చంద్రదాగమంబున కానందభరితాంతఃకరణయై కొంత సేపూరకుండి)

ఓమదనమాలా! ఓకీరచాణీ! గండుమీరెడి యీపండువెన్నెల
జగదండంబు నిండికొని కాంతిమంతంబై యున్నదను సంతోషంబు
నామంతనంబున కింతయైన లేదుగదా! మీకందరి కెట్టులున్నదియో
యెండకాలంబున పండునిప్పుల దండగూరుచుండ నెట్లుండునో యీ
చంద్రుని చంద్రికా హారంబు నామీనికంత యుష్ణంబు చేయుచున్న
యది. నాకీబాధసోకకుండ నీకల్వల తేడును వేడుకొనుచున్నదాన.
(అని ప్రకాశముగా)

క. చల్లని రేడవునీదగు

చెల్లెలుకల్ములనొనంగురక్షితి నందరికి

న్గొల్లగనీబావయుపెను

బల్లిదుడుభవద్గురుండురపాల్కడలిగజే.

30

ఇట్టిసివు నాయట్టిపట్టిని రట్టుపెట్టనాయమా (అని వేడుకొని
ననంతకంతకు కిరణప్రసారణం బెక్కుడైన తీవ్రకోపానలంబు దరికొ
ల్పుచు.) శీతకరణ! యిక నీగర్వభంగం బగునట్లుగట్టి తిట్టుల తిట్టెద
చూడరా (అని బిగ్గరగా)

సీ. పగలెల్లదాగిదొంగగతితేదిరుగాడు

ముచ్చనీయెదపై నమచ్చవుట్ట

సొంపుగామిత్రునిచూడలేకనలంగు

దైన్యాత్మనీకళల్దరగిపోను

చదువుచెప్పినవానిముదితనుచేకొన్న

వావిలేనట్టినిరన్బాముబట్ట

మొదటిచెల్లెలితావుముకుళింపచేసిన

ఖలనీకుపాండురోగంబువుట్ట

గీ. వుట్టినింటినిబొంగించిరపారలసేయు

కష్టజాతివిదీజిరకాణ్డచుండ

వెనవియోగులపై బండవేయుచుండ

కందదాయనునీకండనచందురుండ.

31

క. తేరుగులబాధింతురయో

పురుషులకై సిగ్గులేకరపాల్పుగనీవా

మరుడాయుష్కంతులరై

హరిహరిపావులకునాయువధికముగాదే.

ఉ. మునుపలదక్షయాగమునముఖ్యతదత్తునిపక్షమైమదం

32

బునవడివీరభద్రునితోబోరిననిన్నొగివామపాదఘ

ట్టననలయిం చెనప్పుడుతటాలునబారితివారమూర్ధశాం

గనలగలంచకోరిచెడుగాయిదిబంటుతనంబెరాజుకుకొ.

33

(అనియనేక విధంబుల దూరిచెలులగనుంగొని) ఇక్కిరాతుం
దుక్కుమిగిలి తిట్టినమొండివడి పండువెన్నెలల నలయింపుచున్నవాడి
క నేనోర్వజాల.(అని మూర్ఛమునింగినకీరతాణిమదనమాలంజూచి.)

కీ-క. వనజాస్తునిబారికిజ

వ్వనిగుందినగాదెమనమ్యవనముకురాక

ల్వనజాక్షినిచటనటువలె

వనజారినలంచసాగ్యవనమేలయికొ.

34

(అనినమదనమాలయోచించి)

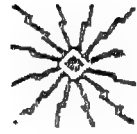
మ—అక్కా ఈచక్కెరబొమ్మను భోజనచారంబుల నూర్చు దేర్చి
యింటికిచేర్చి యీముచ్చటలా మచ్చెకంటితల్లికి నన్నలకు దైర్ఘ్య
శ్రీఘకాలంబులో స్వయంవరంబు జరుగునట్లు సేయుట యుచిత
మైనట్లు నాకు తోచుచున్నయది. నీచిత్తం బెట్లున్నదో యోచిం

చుము. లేనిచో నీతో యజ్ఞానన కా యజ తో యజ్ఞాదుల బౌదులచే
డస్సినపిదప మనమేమి సేయగలవారము. (అనిన)

కీర-----మదనమాలా ! నీయోచనయోచించితగినదే.

(అనిమూర్ఛదీర్చి, అందరు నిష్క్రమింతురు.)

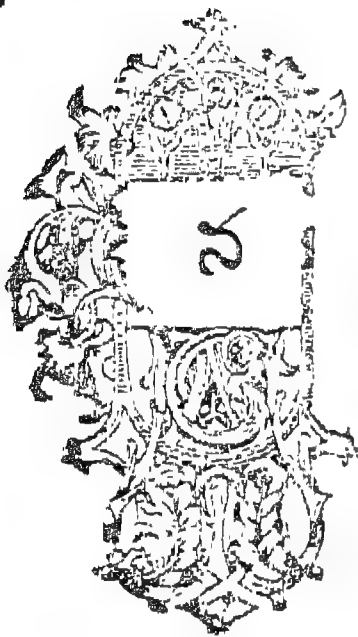
తృతీయాంకము సంపూర్ణము.

మిత్ర విందాపరిణయనాటకము.

చతుర్థాంకము

(రంగము-విందుడు-అనువిందుడు-మంత్రి.)

న ర్మసచివ! ఇటురమ్ము.

మం—రాజకుమారా ! వచ్చియున్న వాడసెలవేమి,

విం—క. మామిత్రవిందకాశిత

రామకువరుసస్వయంవరముసేయుమటం

చామునిపతిసెప్పినమన

మేమియొనర్చకనునుంటిమిందాకనొగి.

కావున మంచిముహూర్తంబు విచారించి చెప్పటకు మనవు
రోహిత శిఖామణియైన గర్గమహాముని నాగివింపుమా.

మం—చిత్తమాలాగే పిలిపించుచున్నవాడ. (అంత గర్గండరు దెంచి
ద్వారపాలకుడూచి)

గర్గ—ఓరీ! నీవెవ్వండలైనా నేను వచ్చియున్నానని మీరాజుగారితో
చెప్పుమురా ?

(అనిన వాడుతోపలికిపోయి)

ద్వా—ఓరీ! నీవెవ్వడలైనా నేను వచ్చియున్నానని మీరాజుగారితో చె
ప్పుమురా ? (అనినరాజునవ్వుచు)

విం—ఓ! ఓ! పిచ్చివిధవా ! వచ్చియురానిమాటలు మాట్లాడకుపో.
(అంతవాడరుదెంచి గర్గనిజూచి.)

ద్వా—ఛీ! ఛీ! పిచ్చివిధవా! వచ్చిరాని మాటలు మాట్లాడకు పో.
అని అన్నాడయ్యా స్వామి!

(అనిన వానినూచి)

గ—అష్టాదశాక్షరాశుంఠా! ఆయన వచ్చియున్నాడని అనరా.

[అనిన ద్వారపాలకుడిట్లనగా రాజు కోపోద్దీప్తితమాననుండె.]

విం—ఛా! దుష్టమానసా! చెంపలునేయించెదవెళ్ళిపో. మళ్ళావచ్చితి
వేని నీమచ్చమావెద (అనిన వాడువచ్చి అదియేఅనును)

గ—ఈమాటువెళ్లి మీపొరోహితుండగు గర్లందు వచ్చినాడనిచెప్పు
మురా (అనినచని వాడట్లుచెప్పును)

విం—శీఘ్రముగారమ్మనుమని చెప్పుమురా (ప్రవేశించును)

విప్రవర్యా పదిపేలవందనంబులు కల్యాణు, కల్యాణు. ఈమ
ణిసింహాసనమందధిష్టించుడి (కూర్చుండిసిమ్మట)

గ—రాజన్యశేఖరా! మీకునన్ను రావించిన కారణంబేమో సెలవివ్వు
దు (అనినహసన్ముఖుండె)

విం—గీ. పొందుమీరగమామిత్రవిందకిపుడు

పరిణయమొనర్చగనుస్వయంవరముసేయ

బూచినారముశుభకరంబైనయొక్క

లగ్నమునుచూచిచెప్పమీరలితచరిత.

2

(అనిననాబ్రాహ్మణుండు హాస్యరసంబు చూపించదలంచి)

గ—రాజా మేముక్తొత్తగా గుద్దలించిన పంచాంగశ్రవణ శ్లోకంబుసా
వధాన చిత్తుడవై వినుము. (అని పంచాంగము చేత వుచ్చుకొని
విగ్ధరగా)

శ్లో॥ శ్రీకల్యాణగుణావహం రిపుహతం దుస్వప్న దోషాధికం।

గంగాస్నానవిశేష పుణ్యహననం గోదానభంగం నృణాం।

ఆయుర్భంగమముత్తమం సుచిహతం సంతాన సంపర్ధరం।

నానాదుగ్ధతసాధనం సముచితం పంచాంగ మాకర్ణ్యతాం॥

అద్యరాత్రి తిథిశుణిత రంగసాని ... .. గడబడ నామ
సంవత్సర దాదితలమాసంబున నిందియపక్షంబున నేడు ద్వాద
శాంగుళ ... .. వారం కంఠాభరణ నక్షత్రం దుర్మదయోగం బా
లకరణం. ఈరోజున పన్నెండుగడియలరాత్రికి ... .. ఛా
ర్జం తెల్లగా జెల్చిపోచుంది మహాప్రభో ! (అనిన రాజు ముసిముసి
నగవులునగవుచు)

విం—గురుశిఖామణి! మీటిక హాస్యరసంబుమాని శాంతరసంబుగై
కొని మేమడిగిన ప్రశ్నకును తరంబొసంగవలయును. మహాత్మ్య!
(అనిన సంతోషి తస్వాంతుండై)

గర్జ—అష్టాగే చెప్పు చున్నాను. రాజేంద్ర!

గీ. సరవిరేపటిమాఘమాఘసంబునందు

శుక్లపక్షంబుననుమదిసౌంపుమీర

దశిమిగురువారమునమహాదాత్తగతిని

నెక్కలగ్నంబుసఫలమైయున్నదయ్యె.

3

ఈలగ్నంబున మీరాకార్యం బొనర్చితిరేని చక్కగా నిర్వర్తి
ల్లు. రాజచంద్ర! (అనిన సంతోషించి మంత్రమొగంబుచూచి.)

విం—నర్మసచివా! యీధరాసుర శిఖామణికి అనర్ఘ్యవస్త్ర భూష
ణతాంబూలాదికంబు లిప్పించి వీడ్కొల్పుము. అంగవంగ కళిం
గ కాశ్మీర కురు కరూశ ద్రవిడాండ్రదేశ ప్రముఖ చప్పన్న దేశా
ధినాథులకు ఈవార్త శుభలేఖలమూలముగా తెలియపరుచుము.
లగ్నకాలంబు వరకేవిధమయిన లోపములు లేకుండునట్లు అన్ని
కార్యంబులొనర్పుము. మన నగరంబుశృంగారింపఁ బనివాండ్రని
యమించుము.

మం—భవదాజ్ఞాను సారంబుగా భూసురోత్తమున కన్నివిధంబుల
సంతోషపెట్టి పంపినాడ. తక్కినవన్నియు క్రమక్రమంబుగా సిద్ధ
పరుచుచున్నవాడ.

(అందరునిష్క్రమింతురు.)

రంగము—భర్తృ హర్తృయము.
(మిత్రవింద ససఖయై ప్రవేశించి, చిత్తజాయత్త
చిత్తయై తత్తరంబున.)

14 జంఝూటి-కూవకము.

మరచిపోతిచ్చో కృష్ణా-కృష్ణా కృష్ణా నన్ను
కలుపుదీరనీదు సోయగంబుగాంచనైతిహా!
నెరకొగిటనుండితివను-విరునుననేమోసపోతి మ॥
ఇచ్చకములు చేసినా-కేమోయేమో యేమో చెప్పి!
పిచ్చిదానిచేసికూరి-మెచ్చజేసితాహా!
మచ్చికచేపయ్యెదముడి-విచ్చిననలముచ్చటలు మ॥
పెదవికేనియలాని-యానియానిమెచ్చి!
సదమలాంగినిన్ను బాయ-బాలసంటివాహా మ॥
ముదమొదవగకందర్పుని-కదనంబుననేలనదది!
ధరణిచొల్లెరుపాల-పాలపాలశౌరి!
కరుణతాడేవల్లిలక్ష్మీ-నరసింహరాయావన!
శరణంటినిసరసిజముల-నిరసించెడిచరణములకు మ॥

(అనువాక్యంబులు విని వెరగంది కీరవాణి మదనమాలలులేచి)
చెలి-తల్లీ! రాజపుత్రీ! నీకొదవినమదనజ్వరంబును చంద్రులై తల్లంబును
పోగొట్టి యుంటిమే. తిరిగి కృష్ణవై త్యోద్రదేకంబు గలిగినట్లు తో
చుచున్నయది. ఏమికారణంబు చెప్పు మొప్పులకుప్పా (అనిన
తల్లియెత్తి చూచి మహాదైన్యంబున)

మి—ఉ. ఏమనిచెప్పుదాన తరళలేక్షణలార! మదీయమానసం
బౌమురవై రియందుప్రియశ్రమారగడిం దెనుమేనుమాత్రమి
చ్చోమిముబాయకున్నయది-సొంపుగ నేనుగమింగువెల్లపం
డై మనియున్నదంచునెద-లందులనమ్మకుడమ్మమీరికకా.

4

(ఆత్మగతంబున)

15 నాటకురంజిరాగం-రూపకం

మరచినామరపురావుగా—వగకానివగలు॥

కరుపుదీరమోవిపాన-కంబుగ్రోలిచవులకలరి!

చెరుకురసంబాకలెక్కయే—చెలియనిపలికినపలుకులు

మఱి॥

నడుముక్రిందయెడమచెయ్యి—నాణెముగనుజొనిపియెత్తి

యొడలెల్లనునొడలిపయిన్యడ—కొగిలిగొనుదుడుకులు

మఱి॥

కప్పురంపువిడెముపంట—గట్టిగానుబట్టినన్ను

చప్పనమునిపంటనుగొను—మిప్పడనెడుపలుకులన్ని

మఱి॥

లలిదలిర్పతాడేవల్లిలక్ష్మి—నారసింహరాయు

నలరించెడుచొల్లెప్పుర—జలజాక్షునిబలునేర్పులు

మఱి॥

(అనికీరవాణిమదనమాలలగనుంగొని)

సీ. రాడుగానాయీదుఃవాడుగాదయవీడి

నాడుగానాయీమేఁచూడవమ్మ

(అనినమదనమాలయంజలిపట్టి)

మ—ఎందుకేచెలివానికపొందుకేగదదీని

మందుకేయోచించుఁచుందునమ్మ

మి—పోదుగావిడనాడఁరాదుగాయీకూర్మి

లేదుగాప్రియమునాఁమీదకొమ్మ

(అంతకీరవాణి తేనెలొలుకుపలుకులతో)

కీ—కందకేమదిభీతికెందకేమరుబొరి

గుందకేవైర్యంబుకెందవమ్మ

మి—గీ. మానవచ్చునెయనుభవమైనకతల

మ—మానుటొకయబ్రమేవెట్టిదానవమ్మ

మి—పోయివచ్చెడివారెవ్వరేయచటికి

కీ—పంపవేపోయివచ్చెదకపైడిబొమ్మ.

5

చికురనిందితషట్పదబృంద! మిత్రవింద! నీడెందంబున నెందుకు సందియంబు. నీయిష్టంబుకష్టంబనకస్పష్టంబుగా చేసెద. చెప్పదగి.

నమాటలు చెప్పిన నిప్పుడే పోయెద. నామాట ముమ్మాటికి నమ్ము.

(అనిన చిటునవ్వునవ్వుచు కీరవాణింజూచి)

మి—నీ. కనుమూసిననుచూచి ననునీదుసోయగం

బున్నతగతితోచుచున్నదనుమి

తనుమానిననుకాని పనిబూనిపెరవాని

కోమలికలనైనగోరదనుమి

తనయన్నలనుచున్న ననుగోరితనపూన్ని

తెలియగానూచన తెలిపెననుమి

సిరిపట్టివరవెట్టి నడుచిర బొణము

లేవయగాచెలినిల్వ దాయెననుమి

గీ. యలుకలొలుక గకలకల బలుకుచున్న

చిలుకపలుకులకలకల కులికెననుమి

యుమ్ముయుమ్మునుభ సలగా నమ్మునకును

కొమ్మకిమ్ముగతలదిమ్ముగ మ్మెననుమి.

6

ఉ. రమ్మనుపువ్వుబోణికిక రమ్మనురాగముకల్గెనీవయి

నైమ్మనుభక్తిణీసతివశలె న్ననుపందగుమాశుభాంగినీ

సొమ్మనుకొమ్మగాదొకరికసొమ్మనువేడుకతోడనీవుగై

కొమ్మనుపై డిబొమ్మయనుకొమ్మనుకృష్ణునితోడనెచ్చెలీ.

7

చ. దరమనుమాశుభాంగికిమురదంబలరించెడికందరంబునుం

దడమనుమాపసిండికినిరతళ్ళులొసంగెడిమీసితీవికా

వరమనుమాచనుంగవకురవారిజలోచనరేపెనాస్వయం

వరమనుమాజనార్దనునిరవాసిగతోడ్పొనివేగరాసుమా.

8

(అనిచెప్పి నిరుపమాలంకార సర్వావయవయై తనశృంగారంబంత యొక్కదర్శనవటంబునం దాకర్షింపచేయించి యది కీరవాణి కరంబునకు కరంబుగానొంసంగి ప్రకాశముగా.)

16 శ్రీరాగం-రూపకం.

పోయిరావెబొలికామణి ! హరికడకునేదు|| పో||
 నాయుదంతమంతదెల్పి తోయజాతునీయెడకునుబాయకతే|| పో||
 నిన్నునమ్మియున్నదానను| నామనమునందునీ|| ని||
 కన్నెపాయమెల్లసొగసుగానునర్చి వెన్నునకేజన్నెకడితి|| పో||
 ఒంటిగాంచిమాటలాడవే | గోపాలుతోడ నెంటి||
 కొంటెలైనయచటివాలుగంటులకట| వింటేబల్తుంటాయిక|| పో||
 ధారుణిచొల్లెరుపురమున| విహరించుచుండి||

నారితాడేపల్లి లక్ష్మీనారసింహారాయావసుడేలును నిను|| పోయి||

కేశాశితజితనీరద శ్రేణి! కీరవాణి! నాసంగతినీవెఱింగినదేకదా!

మొట్టమొదట పటంబుముందటబెట్టి కనిపెట్టి మాటలాడుము. స్వ
 యంపరంబునకుదప్పక రమ్మనుము. రానట్టయితే నీరాచపట్టి సిరిపట్టి
 బెట్టేయనలరంప కట్టియలుగుట్టుచెడగొట్టు. మట్టు మీఱినవగలసెగల
 న్నొగలి నగుబాటుజెందునని ముకుందునతోచెప్పి యొప్పించుకొనిర
 మ్ము. వచ్చుచో యావట ఫలాధరుని పటంబు దెమ్ము. శుభమ్మున
 బొమ్ము (అనిరెండుమూడడుగుల కొలంది సొగనంపును.)

(అందరునిష్క్రమింతురు.)

రంగము—ద్వారకాపురంబు శ్రీకృష్ణకోర్టు.

శృ—(కోరమీసంబులు వడవేయుచు) అపదుద్ధరాన్నత్య! యుద్ధ
 వామాత్య!

మం—చిత్తము సందితసనక సనందన సందనందన !

17 జంఘాటిరాగం—రూపకం.

శృ—మంత్రిసత్తమా! తెలియంగబల్కు|| మంత్రి||
 తంత్రములనుసేయుచుభువి దానవులుజెలంగవారి!
 మంత్రంబులువినిశితశర మంత్రంబులగూల్చెదవడి|| మంత్రి||

మం—నందనందనా చే సెదనుమనవి.

నం॥

ఇందిరేశదనుజుడొక్కడేని-యిద్దరాస్థలంబు!

నందునగాన్పించరుయే-సండునడాగిరొ తెలియదు॥

నం॥

కృ—భటులుపచ్చిరే మనమంపినట్టి!

భటు॥

దిటవుమీర గానునరుడు-నిటల నేత్యుగూర్చితపము!

పటుగతితోనొనరించియు-పాశుపతాస్త్రముగొనెనట॥మంత్రి॥

మం—నిజము దేవరా మీటన్న వార్త॥

నిజ॥

విజయపురాన్ని దీరకున్నె-విస్ఫురత్యపాఫలంబు

భుజియించిన కరుణించక-పోనే శంకరుడైనను॥

నం॥

కృష్ణ—శూరులెల్లను సుఖమున్న వారే॥

శూ॥

పారులెవ్వరైన దుష్ట-బాధజెంది కుందరుగద

కారుణ్యమనంబుల మన-వారలు వర్తింతురుగద॥

మంత్రి॥

మం—ధరణిచొల్లెరు పురపాలుడగుచు॥

ధర॥

వడునతాడేవల్లి లక్ష్మీ-నరసింహ రాయాగగణ్య

సిరులొసగుచు రక్షించెడి-ధరణీజపుని బోలినశ్రీ॥

నంద॥

సీ. పాపిపూతసమున్నె॥పాణిముల్వడిపోయె

మదతృణావర్తుండు॥మాయమాయె

శకటాసురుండుభా॥స్వదీతినిదించె

కడుబావుకొంగర॥క్కనుడుగాంచె

శంసభూవతితమ॥గమునుండివడిచచ్చె

చాణూరుడాయమ॥స్థలముసొచ్చె

యవీనుండు మదమున॥దవిలివేలకుగూలె

క్షితిజరాసంధుండు॥వెతలదూలె.

గీ. దుష్టసంఘముభవదీయ॥ముష్టిహతుల

ద్రెళ్ళిపోయినకతమున॥దేవమధ్య

రాష్ట్రజనులెల్లహాయిగా॥రాత్రిబగలు

సౌఖ్యములదేలుచున్నారు॥చక్రధరణ.

నిర్వృతపరాక్రమ నిర్దళిత దుష్టరాజచక్రంధనై ప్రకాశించుభ
వద్రక్షణీయంబగుచున్న రాష్ట్రంబెల్లనుల్లసిత సర్వసాఖ్యలీనంబై యు
న్నయది. శౌర్యదార్శ్యధైర్యగాంభీర్య ధుర్యుండవగు నిన్నింతపాడ
వని స్తోత్రంబుసేయుటకు పాత్రుండనేభ కృపక్షపంకజాక్ష!

(అనిన సంతోషిత స్వాంతుండై కోరమీసంబులు వడవే
యించు)

కృష్ణ—ప్రస్తుతకరణీయంబులగు కార్యంబు లేవ్వియు లేవుగదా.

మం—చిత్తము. విచారించిచూచిన నేమియుకనుపించియుండలేదు.

కృ—చం. కుడితొడచేయి లోచనమరకుఁగఱతరీతి చలించుచున్నది

య్యెడనెదలోన వేడుకలురహెచ్చగజొచ్చెను దుష్టిణిన్ముదం

బడరగబెండ్లియాడుతరీతనై నగతిన్గనుపించెనాకు నే

ర్పడవివరించునీమదితిరంబుగయోచనచేసిమిత్రుడా.

10

మ—సంరక్షిత కృష్ణా! శ్రీకృష్ణా! భవదమృత మధురవాక్యంబులీ

సేవకునకు కర్ణానందంబులు చేయుచున్నవి. కొద్దికాలంబులో

నొకముద్దియ నీముద్దరాలగు నట్టుకను వట్టుచున్నయది. ఇందు

కెందును సందియములేదు. దక్షిణనాయకుండవై ప్రకాశించు

నీకెందరునుందరులైనం గొదవగానే యుందురు. దేవా!

(అని అందరు నిష్క్రమింతురు)

రంగము-కృష్ణుండు కీరవాణి.

(కీరవాణి భయభక్తియుక్తిచే తస్కయై యొక్క వటంబు
హరిముందటనెట్టి చేతులుజోడించి)

సీ. జోహారులవెనీకుఁ బాహుబలొద్ధాత

ఘనవిక్రమోద్ధీపకంసభూవ

దండంబులవెనీకుఁ ధారాధరోపమ

భానురతరసీలభర్మచేల

జోతలివ్వేనీకుఁ నుందరాపమాసిత

కందర్పశతరూపకమ్రచాప

మొక్కులివ్వేసీకుమునిజనసంతాన
 సన్నతగుణజాలసత్యశీల
 గీ. వందసంబులుసద్భావరవాసుదేవ
 శరణులివెహేరకోటిరశౌర్యసార
 నతులొనర్చెదలక్షదురర్కతవిపక్ష
 కోటియభివాదనములయ్యరగోనికాయ.

11

కృ—శీఘ్రమేవ భవదిష్టార్థసిద్ధిరస్తు. (అని తదీయలావణ్యంబున కతి
 కుతుకాయత్త చిత్తుండై నవ్వుమొగంబుతో)

మ. సకియా యెవ్వరిదానవెందుకొరకై రచాత్మర్యమొప్పారభ
 ర్మకలాపద్యుతితోడవచ్చితివితోరంబై ననీరూపుమ
 చ్చికచేగాంచినమోహమునైనగొనెన్జ్ఞలొప్పగాచెప్పత
 వ్పకనాతోడభయంబుమానియువతీరభాస్వన్మరాళీగతి.

12

(అనిన శౌరిదయార్ద్రదృష్టికి సంతోషించుచు)

కీ—అ. పేరుకీరవాణీసారసమృదుపాణి
 పటములొననున్నపడతిమిన్న
 సేవసేయుదానఁచెలగినన్నాచాన
 మెచ్చిపరపగానుకొవచ్చినాను.

13

(అనిసమీపించిపటము చేతపట్టుకొనిచూపించుచు నకాశముగా)

కీ. ఇదికదాకలలోనరగదసితేనెలబావి
 యనిచప్పరించిసరయట్టిపెదవి
 ఇదికదా యెదయెదరగడియకాగిలిగొని
 సరవితోమెచ్చినరచన్నదోయి
 ఇదికదా యెడమచేయిడిమేటిముకురంబు
 కరణినున్నదటన్నరమరునియిక్క
 ఇదికదా తమకంబురగదురగామేనివై
 వ్రాలిముద్దాడుకరసోలపాళి.

గీ. ఇదికదానీ వెముడివిచ్చిరవదలదీసి
 చెలిమితోడూలద్రోసినరచీటకొంగు
 ఇదికదానిందుబాబిల్లిరనదరగొట్టె
 నంచుమెచ్చినయీనుందఁరాంగిమోము.

14

శా. నీమేనత్తుకుబుట్టిమోహమెదలోరనీమీదటనెట్టియె
 న్నోమూర్ఖంగజుబొరిగిట్టివిధిసూరనుండింపుచేపట్టియో
 భామానీపతిగట్టియంచుదలుకరన్నాపంబుననట్టిమా
 రామారత్నమువట్టియొన్నదినుమాత్రపాణంబున రేవేళ్ళరా. 15

(అనిపలుకుపలుకులకు పరమానందంబుజెంది యాపటంబు క
 రంబునబట్టుకొని తదీయ్యరూప యావన విలాసంబులకు మెచ్చి
 కొనుచు తనలోతాను నవ్వుకొనుచు తలయూచుకొనుచు మీసంబులు
 దువ్వుకొనుచు కీరవాణింజూచి)

కృ-ఆ. తల్లిదండ్రులెవరుతడుణికిపేరెద్ది
 యన్నదమ్ములెందరతివయెందు
 దేశమెచటదానిరతేటతెల్లంబుగ
 విన్నవింపుమంతరవేడ్కకాంత.

16

బాలగోపాలా!

శీ-సీ. అధిపనీమేనత్తయైనరాజాదేవి
 కూతురై యుప్పేనేకువలయాక్షి
 విశ్రమశాలుతావిందానువిందుల
 తోబుట్టువయ్యెనేతోయజాస్య
 భవదీయమిత్రులైఁబటగుపాండవులకు
 పినతల్లిబిడ్డయేపీతవస్త్ర
 వైభవయుగవంశివరపట్టణంబున
 జన్మించెనేమహాజ్వలకలాప,

గీ. యదియెరదబృందకాంత్యహాసితకుంద
 సఖిజనానందకచఙితసజలకంద

బుధవిహితచందవరయానపుషితమంద

మేదురార్చితకుందమామిత్రవింద.

17

(అనుపలుకులు చెవులకు రసాయనంబులై దోప యావటంబు
దిక్కుచూచి చూచి) కుంతలాకార మధుకరశ్రేణి! కీరవాణి!

కృ-మ. తరుణీనాకదివావికిన్దగిన దేతప్పేమి నన్నోడుట

ల్లరమర్ధిన్దలలోన దోచినపనుల్లామింపగాబాడియే

సరవిన్దర్పణప్యష్టభాగమున భాస్వదీతిగన్పట్టునుం

దరరత్నంబులమూట నందుకొనకాంతాయేరికిన్మక్యమే.

18

(అని పలుకు కృష్ణుని యభిప్రాయం బెఱింగి)

18 శ్లోకాంగం-ఆదితాళం.

కీ-—వినుము దెల్పెదదానికుల్కు పల్కు-పల్కులను-తేనెలొల్కు!

కనులతళుకు-బెళుకుచేపలనుచు జెప్పనొప్పునా! నీ!

గనినమారుడనగనెంత మనముననాశ్చర్యమొంద॥

వి॥

ముక్కుసంపెంగపువ్వునేలు పెద్దయద్దా

లైక్కులడాలు ముక్కు-టక్కులాడికురులుతుమ్మెద

రెక్కలనెకసక్కెములాడు-నిక్కుచున్నచనులుపిల్ల

జక్కవలకొక్కరించు॥

విను॥

మోముసోమునితోడబోరు-నారుతీరుచీమలబోరు

కామినికంధరముదరము-కోమలియానముసమద

సామజముగానుబల-మేమియులేదునిజముగ॥

విను॥

పరమదుర్మార్గులచెండి-చొల్లెరనువురముసనుండి

ధరణితాడేపల్లిలక్ష్మీ-నరసింహరాయగణికి

సిరులనిచ్చిబోచుసీతా-వరునిబోలినట్టిశౌరి॥

విను॥

శీ. చంద్రచేలంబుభాస్వదీతినీకుంపె

చంద్రఫాలంబుమాసతికిలేదె

చక్రంబునీకరస్థలిప్రకాశించితే

చక్రంబుమాచెలిస్తనముకాదె

కంజంబునాభిగామోదమొందితే

కంజంబుమాయంతిగళముకాదె

రంభనీకడజేరిరాగంబుపాడితే

రంభమాసఖమారురతిచెలగదె

గీ. నీకుగలశబ్దవితతిలోనిక్కముగను

సగముభాగించుకొనియెమాత్రచానమున్నె

రాకనీకేలతప్పుమారరామకడకు

బాలగోపాల! రాధికాతప్రాణలోల.

19

ఉ. కంటికిన్కిదలేదునినుగంటినిముందొకతేయిపూటనా

యింటికివచ్చివుప్పుశరుడేచగనానజనింపజేసిబ

ల్లంటమెలంగబెట్టితివిధర్మమెరేపటనాస్వయంవరం

బొంటిగనందరినైలచియెప్పుగనన్గొనుమన్నదీశ్వరా.

20

ఉ. అందరికంటెనీకుప్రియమైనచెలిన్గదయెట్లటన్ననే

పొందుగమీనయత్తకునుశ్రుతికనైనకతంబునన్గదా

సుందరరూపయార్దునునిశూచిననుందిగనాడపోకటం

బిందునిభాస్యచెప్పెవనజేక్షణరాగదవయ్యుమొక్కెక్కడ. 21

(అని పలుకుపలుకులకు మొలకనవ్వులొలయు నింతలో కం
తుండంత లతాంతకుంతంబులేయ నంతకంతకాకాంతపయి నోహం
బెక్క కోరమీసంబులు దువ్వుచు)

కృ—కుంతలనిందితబంభరజాలా! బాలా!

ఉ. వచ్చెదనేస్వయంవరమవారణజూడగనాడుదానినే

మెచ్చెదరాజలోకమునమేయగతిన్నిరసించిదానినే

దెచ్చెదనెవ్వరైనమొనదేలియెదిర్చిరయేనిబాణముల్

ల్లుచ్చెదమింటవేలుపులుకోయనియార్యమదేభగామినీ.

22

ఉ. వద్దనుమింక నెమ్మదినివారిజనేతకు చింతతానునా

పద్దనుకష్టముల్జరిగిపాయెనుపాయమికేలనాకుదా

ముద్దనునాకు నీవయినీ మోహముమించెను కూర్మినీపయి
నక్కదనుపోయిరమ్మి కనుకకంజదళాభ వికాలలోచనీ.

23

ఈపల్కులు నాపల్కులుగాజెప్పి కప్పురగంధికి కంతుసంతా
పంబు కొంతయైన శాంతిబలవుము. శుభమ్మన బోయిరమ్మ.

(అనితనపటంబొసంగిన)

(అందరు నిష్క్రమింతురు)

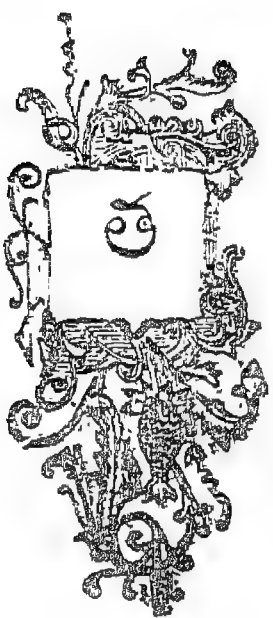
చతుర్థాంకము సంపూర్ణము.

శ్రీచెన్నకేశవహాయము.

మిత్రవిందాపరిణయనాటకము.

పంచమాంకము.

(మిత్రవింద, కీరవాణి, ప్రముఖులు ప్రవేశింతురు)

ల్లీమిత్రవిందా ! నమస్కరించు చున్నదాన.

మి—నీకు శుభంబగునుగాక. (అని నుందరమగువటంబు నుందరబెట్టిన పటంబు చక్కగా కనుంగొని ముద్దు పెట్టుకొని)

అక్కా! నీయొక్కభక్తిశ్రద్ధాను రాగప్రియంబులకే నెంతని సంతోషింతునే. నావయోధనంబు వొగిలించిన వొంగను నెత్తెరంగు నపట్టితెచ్చితివే. నీవంటిదాసీలుండ నలికసానుల కొక్కకొఱంత యైననుండునా ! దీనికి ప్రత్యుపకారంబే నేమియొసంగెద. రమ్ము బిక్కబిగి కౌగిలిచ్చెద. చారువేణి కీరవాణి! (అని మోహవేశము ఖయై పటంబుచూపుచు)

మి—సీ. ఈతడే మరుబారియెరుగనినస్తేరి

మోవిపానకమానురముద్దులాదు

ఈతడే బిగికాగిరిల్లిమ్మని ననులాగి

చెక్కిలికొరికినరచెలిమి కాదు

ఈతడే కుచపాళిరనెలమితోడవిరాళి

జేదోయిముట్టినరచిన్నవాడు

ఈతడే తొడలంటిరయిఁపుతోడననంటి

కంబంబులనిపానిరగన్నవాడు

గీ. ఈతడే నన్ను వలపించి హితవునించి
మనసుగరగించి మెరసినశ్రమాయకాదు
ఈతడేనన్ను గనిచాలయిచ్చమెచ్చి
హర్ష మొనరించిపోయినయందకాదు.

1

క. ఎప్పుడువచ్చెదననుచును
జెప్పెనునీతోడనాకుశజెప్పవుసుమ్మా
కీ—క. ఇప్పుడుశుభ మేనమ్మా
తప్పకవచ్చునుగదమ్మతధ్యముకొమ్మా.
మి—నీ. మెచ్చెనాననుమనసిచ్చెనానీతోడ
గలసిమాట్లాడగాకంతుమూర్తి
చూచెనాపటముచేవీచెనానినుకూరు
చుండగాదానవఖండనుండు

2

కప్పెనాకూరిమిచెప్పెనాముందటి
ముచ్చటలేమైనమునినుతుండు
పట్టెనావంకంబుకట్టెనాకంకణం
బెలమివచ్చెదనన్నునిందుముఖుడు
గీ. ఒంటరిగనీకుదొరికెనాయుంటిలోన
చేడెలేవ్వరునినుకాచిచూడకుండ
తోచెనానిక్కమందునాధుండువల్కు
పల్కులన్నియువిరిబోణివద్దపాణి.

3

అక్కా! రేపులేదెల్లుండియెకదా స్వయంవరంబు ప్రవర్తిల్లు
ట, యికనమ్మకమ్ముగా నొక్కకూక్కుపోయెద.

(అని అందరు పరికిమించిరి.)

రంగము-అవంతీపురము—గొప్పఅద్దాలమేడ.

(కృష్ణ సాత్యకి దుర్యోధన ప్రభృతిరాజులు ప్రవేశింతురు.)

(అనర్ఘ్యరత్న వస్త్రభూషణ మాల్యానులేపనసంయుక్తజేసి

నవీనమోహినీదేవి లీలప్రకాశించు మిత్రవిందచేతికి నొక్కకాంచనపు

ప్పమాలనిచ్చి మదనమాల కీరవాణులిడువంకలనలంకరించి స్వయం
వరంబున కలుదెంచిన రాజమండలి కనతిమూరంబున నిలిపిన చక్రధ
రుం డక్కుమారిజ్ఞాచి పుష్పశరప్రేరితుండై కోరమీసంబులు వ
డవేయుచు)

కృ-సీ. ఇదిమింటిపై నుండి యెందుకో తెగివడ్డ
తొలకరిమెరుపులో తునకయేమొ
యిదిపూలవిల్లుడిం పొదవభార్యకునయి
కటిగిపోసినపై డికడ్డియేమొ
యిదినలకూబరుం డెలమిరంభనుమూని
మరలగైకొన్న యువ్వరసయేమొ
యిదివసంతుడుతన యేలికకేంపుగా
బంపినచామంతి బంతియేమొ

గీ యిదిజయంతుడు ప్రియమెద పొదలపెంచి
యల్క వైడమవిడిచినరా చిల్కయేమొ
యిదిఖచరులెల్లముదముల వైదలిపొదలి
తెరసడల్చినమోహినీ దేవియేమొ.

4

(ఇవివిధంబున నవ్వనజలొచనుం డతీత మోహవేళ సంచలిత
సర్వశరీరుండై, యాసుందరాంగి న్దనాంతికంబుగా కన్నులారజూచి)

సీ. వలబడ్డజక్క వల్వలెనున్నవీచాన
పైటబోవలనున్న పాలయిండ్లు
నిండుచందురులొని నెరికిప్పుచందమీ
యెలనాగమోముపై జెలయుబొట్టు
పెనుతాచుపడగవిప్పినరీతిదీని కీ
జైడమీదగన్నడు బెడగుసొమ్ము
మరుడువిందులు రెండు మఱియెక్కిడినగతి
పాలుచునీరేమ కనుమలపంక

గీ. తమ్మిపై వ్రాచు తుమ్మెదఁదండుపగిడి
నింతిమొగమున క్రేలాడుఁకుంతలములు
రతికరస్థనుహముకుఁరద్వయంబు
భాతిచెలిచెక్కులందుఁ గన్పడుమెఱుగులు.

5

(ఇట్లు తనమనంబున బెనంగొను మోహతిరేకంబున బొగ
డుచున్న నింతలో నాసుందరి మందమందయానంబున సుందరీమణు
ల కై దండలుగొని కాజలోకంబును క్రేగంటంజూచుచు తదీయ రూ
ప యశావన విలాసంబులం దృణీకరించుచు కీరవాణి మదనమాలల
మొగంబుల్లనుంగొని)

మి-చ. ఎవరెవరీమహీశ్వరు లహీనపరాక్రమశాలులై మహా
త్సవమున నీసభారుచిరసాధమునిండినవార లిప్పుడో
కువలయునేత్రలార! మదఁకుంజరసద్గతులార! మిమ్మునే
సవినయవృత్తిగోరితినిఁచక్కఁగఁదెల్పుఁడి దెల్యనాఁగొగి. 6
(అనిన నాసుందరీమణు లానందంబున)

తీ-సీ. ఈన్మపశేఖరుంఁడిభవురీశ్వరుడై న
దుర్యోధనుండు నిస్తులయశుండు
ఈరాకుమారకుంఁడితనిసోదరుడుదు
శ్మాసనుండూర్జితశాసనుండు
ఈసుకుమారకుంఁడిన్మపపుత్రుండు
లక్షణచరితుండుఁలక్షణుండు
ఈయినతేజుండహీనవిక్రముడై న
కర్ణుండుసద్గుణోద్గీర్ణకుండు.

గీ. ఇతడుమాళవదేశంబునెలువాడు
ఈమహీశుడుకోసలభూమివరుడు
ఈధరాపతికాశీశుఁడిభబలుండు
ఇతడుసాల్వరసావరుంఁడిందువదన.

7

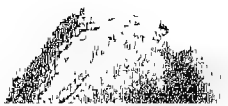
కీ—నీ. సద్గుణంబుల పేటిశతకోటిమన్మథ
 సుందరుండితడుకృష్ణుండుబాల
 హలధరుండిహరియన్నమహాబలుం
 డీమేటిబలరాముండిందువదన
 యీశూర్ డారుక్మిణీశునితమ్ముండు
 సాత్యకియనువాడు సామజగతి
 కంసునిమిత్రుడు త్కటవిక్రమాధ్యుడీ
 కృతవర్మయననోపుకీరవాణి

గీ. వీరు కేకయరాజుల విబుధహితులు
 వీరు సృంజయభూపతుల్యైరవరులు
 వీరు కర్నాటకేశుల విజయయతులు
 వీరు మత్స్యక సావరులైన సాక్షి.

కె

(అనివేర్వేర జూపించిన కొమ్మనిమ్మలముగాచూచి తనకంటికి
 దంటయైనవాని నొక్కరునైననానక కొత్తచిత్తజనివలెదోచుచున్న
 వెన్నునిచూచుచున్నయెడ కృష్ణుండుపట్టరాని హాహంబున యాదిట్ట
 రిన్లవయదలచి యాత్మగతంబున)

కృ—ఆహాచక్కెరచవులధిక్కరించగల యీటక్కులాడికవ్వునివా
 తెరనొక్కసారియైన జురుక్కుననొక్కి యందునసందులేక తొరుతేనె
 లజాలునుగ్రోలి చప్పరించనియిప్పలుగాకి నాలుకనాలుకా! వహవ్వా!
 మెరుంగుటద్దంబులం దురంగలించు యీకురంగ లోచని గండస్థలం
 బులు కొండొకసేపు నిందువేడుకతో మద్దుపెట్టని గద్దరీడు పెదవు
 లు పెదవులా! ఆబ్బరంపు జక్కవగిబ్బలనుబ్బరంబును దెబ్బనబడద్రో
 యునీబిబ్బోకవతి సిబ్బెంపు గబ్బిగుబ్బల దెబ్బలబడి నిబ్బరించనివాని
 వక్షమ్ము వక్షమ్మా! షహాహా తొగలతెగల వగలనగలచేసి తిగి
 నెగడుచందురుని యందంబు పసందుసేయని యీమందయాన సుం
 దరాననంబు చెన్నుమీర కన్నులార జూడలేని కోడెకాని లో
 చనంబులు లోచనంబులా! బళా! రంగారు బంగారుతీగల సింగార

మెంతని లడాయించ బడాయిగల యీనాలి చేతులు చేతో
 మోదంబుతో చేతితోపట్టుకొని గట్టిగామాటలాడని మేటి కరంబులు
 కరంబులా! అరే! బెళుకువాలుగల తళుకుల కులుకుగలుగజెలగునీ
 కోపనచాపలంబులకు చూపులను నోపికతో నిలుపలేనివానిదై ర్యంబు
 ధైర్యంబా! అబ్బబ్బా! గోచరించిన మోచాస్తంభంబుల నీచంబులు
 చేయు నీకర్ణాంతాయత లోచని యూరువులారని మోహంబునతే
 రి చూచి మచ్చికచే మెచ్చనివాని మానసంబు మానసంబా! నేనె
 విధంబున నైన నీజవ్వనికొరకై యీవసుధావరులతో తవ్వలాడి
 యైన దక్కించుకొన్ననై తినేని నేనుకృష్ణుండనా! పోషితజిష్ణుండనా! (అ
 మనవసరంబున నమ్మగువ నగుమొగంబుతో రెండుమూడడుగులిడి
 నచో దుశ్శాసన పుత్రుండగు లక్ష్మణుండు చూచి నుదనప్రేరితుం
 డై యాత్మగతంబున.)

ల—ఉ. ఇచ్చెదనాకటంచుమునునింపుదలిర్పగవిందరాజువా
 క్రుచ్చెనిదేమిహేతువకొకొమ్మకునేడుస్వయంవరమ్ముతా
 నిచ్చదలిర్పనేర్పరిచెనీవిధమెల్లనుచిత్రమయ్యెవా!
 యిచ్చపలాక్షీనన్నవిడియెచ్చకొజనబూనెచూడగకా. 9

సీ. ఈనారిపోతెఁపానకంబానని
 నాల్కగాదదిమోఁపల్కగాని
 యీచానచెక్కులుఁయాచించినొక్కని
 పండ్లుకావవిరాతిఁగుండ్లుగాని
 యీచెల్వవయ్యెదలోచెయ్యిబెట్టని
 కరముగాదదిదుఁఖిఁకరముగాని
 యీసోమముఖమేనివాసనల్లాంచని
 ముక్కుగాదదికొండనక్కుగాని
 గీ. యెలమితోదీనిసోయగఁమెన్ననట్టి
 నొరుగాదదియొకపట్టుకారుగాని

కోడెతనమునదీనితోఁగూడనట్టి
చెలువుగాదదియొకఁడొండఁచిలువగాని.

10

(అని తనమనంబున) నేను నూరకచూచుచున్న నీబోటిదా
టి సూటిగా యేనీటుగాని చెట్టబట్టునోగాన దీనిపోనీకపట్టెద. (అని
కొంతసేపూరకుండి) ఇందరిలో నీనుందరాంగి నృట్టిననేమిహాని బూ
నునో! పట్టిననాపట్టులో నీదిట్టరినిలుచునో నిలువదో! నిలవకపెను
గులాడినచో చేడకుచాలడని కోడెకాండ్రేమైన నవ్వుదురేమో అని
యొల్లంబెల్ల తల్లడిల్ల కొంతవడికిఁదై ర్యంబుదెచ్చుకొని) కానిమ్ముచూ
చుకొంద మిక్కడ మావాండందరుండ నడ్డగించువారెవ్వరని దిగ్గున
లేచి కరవాలంబు ఝళిపించుచు తోవకడ్డంబై.

19 పురాణభాషణం—ఆదిత్యం

పోకుపోకిక్కడనిల్వవెబాలా! చాటి!

పోకడనకెంతోమేలా॥

పో॥

నీకొరకెయ్యసించివచ్చియుంటి! నీదు!

పోకెల్లకన్నులగనుగొంటి! నీకు!

నాకనుదీటుగానున్నదంటియింత!

లోకిబాకుబీకినన్ను డీకొనెమారుదు!దయ!

రాకయున్న-పువుకోలాల!

కాకలపాల్లాకయుందునె॥

పో॥

మి—ముట్టకుముట్టకు దూరముండు! నేను!

గట్టిగనుజూచిననుమేనుమందు!నన్ను!

కట్టడిపనులెందుకుచాటిపోర!యింత!

మిట్టిపాటునీకునాయమార!రాచ!

పట్టివేతె యీపనినీకుమేర!యిక!

బెట్టుమట్టుబెట్టుకోక తట్టునతొలగుము!తొలగ!

నట్టయితేనాచిన్నన్నచేబట్టితె నీపెట్టవుదువై॥

అ—సుందరి బెదరించి తె భయమాగన! పనిలే,
 కుందునె యూరకవచ్చినాన! జగ!
 త్సుందరి యిందుముఖ కాగిలియ్యకున్న! మోద!
 మొందూనె డెందముచెల్వలమిన్న! నీకు!
 పందనము సేతు సేయుమన్న! భేద!
 మొందుకింత మందయాన సుందరుడగాన! కోర్కె!
 లెందుకీనవిందనుమాన మొందుకెనాయుందుచాన॥

పోకు॥

మి—రాజులునవ్వి న సిగ్గులేదా! చీచీ!
 నీజన్మము నేలపాలుగాదా యెల్ల! రాజు!
 రాజిత తాడేపలిలక్ష్మీనార! సింహ!
 రాయునేలు చొల్లెరుపురవిహార! హరి!
 యైజెలగుజానకీశునిగోర! కల్ప!
 భూజమగుచునన్ను బ్రోవడె జోకిదలిర్ప! శత్రు!
 రాజిచూడనేగోరినరాజునె నా రాజుజేసి!

ముట్ట॥

ఓయిభ్రష్టప్రజ్ఞా! ఈస్వయంవరసభారంగంబున కట్టుపదలి న
 న్ను పట్టపచ్చెద వీరట్టునీకెట్టుపోను. నీవురాచపట్టి వయినట్టు దోచక
 యున్నయది దూరముండుము. నీమానప్రాణంబులు దక్కించుకొను
 ము. (అని రాజులొకంబు వీక్షించి ప్రకాశముగా) ధరాధర తల్లజులా
 రా! యాయల్లరి మీయెల్లరి యెల్లంబులకు సమ్మతంబేకదా. (అను
 నంతలో ననువిందుండు మహారోష భీషణాకారంబుతో వచ్చి వర
 లొని కరవాలంబు కలుక్కునదూసి చెల్లెలినిక బిరిండికిస్త్రోచుకొని
 వానినెదిరించి భీకరముగా రాద్రవసముతో.)

శ్లా. ఎట్రొయిప్పటిపల్కుపల్కుమిదెయ్యార హేతెన్దెగ న్నెత్తునీ
 వట్టామాముకురాస్యబట్టెదువహారవ్యాఘామహారాజుల
 న్వటనైట్టపుశీర్ష భాగమునగర్యంబెక్కెనాకుట్టనీ
 కుట్రల్సాగవుమాసభాస్థలమునరన్దూర్పున్న సేపేటికి.

అ. కన్యక స్వేచ్ఛగా నందరిజూచి తనకంటెకెవ్వడిష్టమెతోచునో వానినివరియించుటయే స్వయంవరము. దానియర్థం బొక్కింతయైన నెఱుంగనినీవైక్క రాజపుత్రుడవా! ఛీచీ! నీమొగంబు చూచుట పాతకంబునకు హేతువ. ఇట్టినిన్ను గెంటించుటయేమేలు. నీవంటి తుచ్ఛభూభుజ కుమారులీ సభలోనున్నను బుద్ధిగలిగి వర్తింతురు గాక. లెమ్ము. (అనెడిమాటలు కర్ణంబుల కశనిఘాతంబులై చోప దుశ్శాసనం దాగ్రహాయ తచిత్తుండై గద్దియవై నుండి దిగ్గునలేచి కరవాలంబు యుళింపించుచు)

దు-శా. ఔరాదుర్మతీమత్కుమారకునిసారహంకారతన్మాటెదా
నీరాజత్వముమాపయిన్నెరవెదేనిర్భాగ్యనీవెంతనీ
బీరంబెంతబలంబదెంతకుమతీబిట్టల్కపుట్టించితిం
కేరీతిన్పుత్రుకంగజాచెదపునీకీకీషేళతోమూడెనే. 12

మ. సకలార్వీతలనాధమస్తకలసరజ్జాంబూనదంచత్కిరీ
టకనద్రతనమణిప్రభావటలిచేతడంబైనపాదంబులి
య్యకలంకాత్మునివెద్దతండ్రుకదారయామోగ్యతల్పూరచే
సికటా! పిల్లనిధిక్కరించెదవెళిచీపాపయజ్ఞానసా. 13

ఓరీ! మత్తచిత్త! చతురుదధివలయితేభూచక్రస్థిత రాజాధిరా
జమకుటమణి ప్రభావిరాజమాన చరణద్వయుండగు ధుర్యోధన చక్ర
వర్తి సోదరపుత్రుండై జెలంగుచు రంగత్ప్రతాపుండగు నీలక్ష్మణ
కుమారుండీయంబుజాక్షిని నడ్డగించుటయొక్క లెక్కా! యికమాట
ధిక్కరించి మాటాడితివేని నీచెక్కుముక్కు కరుక్కున గోసేవేసెద.
హీనశౌర్యా (అని మీరికురుకును, అంతలో కృష్ణప్రేరితుండై కృతవ
ర్మ పుస్తుమీసంబులుశిస్తుగా దువ్వచు పలుకయు వాలుంగొని గద్ది
యవైనుంచి గబక్కునదూకి దుశ్శాసనునదిసి)

కృత-శా. ఓయీ కారవరాజ సోవరమదీరయోద్యోగ మీక్షించితే
స్థాయితౌఛర్యముగల్గెనేని యదెనారపైరమ్ము కాసేపుచే

చేయిస్తూచెద మీతనిన్దొడరగారచిత్రంబె నీవుత్రకుం
డీయోషామణి బట్టనాయమగు నేరయీభూమిభృతస్సభన్. 14

బాగుబాగు స్వయంవరసమయ సభామధ్యంబున న్యాయ
విచక్షణం బినుమంతయైనలేక హరిమధ్యంబట్టిన నీపట్టికి తండ్రిననిచె
ప్పకొని యుప్పరంబగల నార్చుచున్న నీగొప్పతనంబునకు నేను సిగ్గు
పడుచున్నవాడనిక యూరక కూరుచుండుము. తేదేనినాతో వృథా
వాదంబులేక తారసిల్లుము. (అనిననెయ్యిపోసిన భగ్గుభగ్గున మండిపడు
అగ్గికితగ్గిన కోపంబుచే కరవాలంబు ఝళిపించుచు దుశ్శాసనుండు స
మరోన్నుఱుండై మహారాద్రరసంబు చిందులుగార)

దు—మ. వ్రతివర్షంబున మాకుకప్పములు శుభదృక్పీనర్పించు వీ
డతిగర్వంబున మాటలాడవిని యాహాపట్టివారార్తు నే
కుతలంబందొకడైననాకు నెదురై కోల్పోకప్రాణంబులు
ధరిజీవించెనె రమ్మరమ్మమికనీదర్శంబొగిం జూచెదన్. 15

ఓరీ! శుంతవ్రతాప! నీకంతంబు మత్కరవాలధారచే తీరుతీ
రుగా తరిగి ఘోరంబగు నీకబంధంబటువటు కాపుకాపుమని వాపోవు
కాకగృధ్రంబు లనేకవిధంబుల గొనియాడ విందువెట్టెద. ఎట్టకే
నికొబోక దిట్టవైరమ్ము. క్రొవ్వియెవ్వరైన చెరుంగక చివ్వకున్దారసి
లైదవ! వీండ్లందరుంజూడ నీకండ్లకావరంబు కొండెములో దించెద.
భోజకులపాంస! (అనునంతకు దుర్దాంత కల్పాంత కాకాయుండై మే
నువెంచి వండ్లుపటపట కొరుకుచు దుశ్శాసనుని యనేకవిధంబులక
రవాసివిక్షేపణంబు సేయుచు)

ఉ. మత్కుణమొక్కవ్రేలపినరమానిసినల్పినరీతినిన్ను నే
నుత్కటరీతిబట్టినగరనైపుగనల్పెదనెవ్వరడ్డమై
మత్కరవాలధారక సరమానగతిన్గరమిచ్చువారుచీ
సత్కులసూతివై యిటుపొరసంగనికూతలుకూయజెల్లునే. 16

రాజరాజసోదరుండవయి రాజలొకంబు భీయన చేయరాని
నీనులుచేయుచు కూయరానికూతలు కూయుచు కులపాంసుండవయి

పుట్టితివేదినీ గట్టితనంబు చూపించుము అని మీదికిలంఘించి శిరోజంబులు వట్టబోవునెడ కర్ణుండడ్డమై కరవాలంబెత్తి సాముసేయించు)

క—చ* నిలునిలు మోరినిన్ను చననిత్తు నెమాయవ రాజుపై కిదో
 ర్బలముననన్ను దాకిమదఃపారవిజృంభణశక్తి కోర్చిన
 న్గుగుభవత్ప్రతాపముకుఃగర్వమునంతటిదాకనిన్ను నే
 బిలుతు నెశూరుడంచునిటుఃబెట్టుమునీముఖమింకదుర్మతి. 17

(అని గర్వంబులాడుచు దుశ్శాసనలక్ష్మణ సహితుండై కృత
 వర్మ నృప్తి కట్టప్రదక్షింతు రాధాపుత్రు దుష్ప్రయత్నంబు గనుం
 గొని సాత్యకి గదాదండంబు కేలన్గొని గద్దియపై నుండి దిగ్గమరికిహే
 తివ్రాతంబుతో గల వీతిహోతునకు సాటియైన కర్ణునకడ్డంబై)
 సా—మ. చెడుగానీమొగమిట్లుదిప్పిగనుదాఃసీపుత్రయోకర్ణ! యి

య్యెడ నేనున్న దెలుంగపూకశులకఃయ్యెనోబిలు పెన్గుడ్డిబ
 ల్వడిమద్బాహువునందుగ లెడిగదఃనీరుండవై తేనిని
 ప్పడొగిన్దాపలచేతబట్టిజనముఃల్పొల్పొందగాదిప్పవే. 18

అరేసూతసూతి! దుర్జనవ్రాత! ఘాతుకుండై జెలంగురంగత్ప
 లేంగ పుంగవతురంగునకు సోదరుండనై యవక్రపరాక్రమసంతోషిత
 శక్తుండై విజయుండనిపేరుజెందిన పాండవమధ్యమునకు ప్రియశిష్యుం
 డనై యున్న నన్ను దాకినీశక్తిప్రకాశింపజేయుము. నేనాండిభోజవతి
 న్నొరింతునే! రమ్ము. లేనిచో యధాస్థానంబునందు నిమ్మశమ్ముగా
 గూర్చుండుము. ఖండిత ప్రతాప! (అనుమాటలు చెవులకు ములు
 కులై దోపసాత్యకిముఖుడై)

క—కం. గొల్లడపాలును పెరుగును

చల్లమ్ము కబ్రతుకకింతఃసాహసమేలా

బల్లిదులగు రాజన్యుల

నుల్లంబగలించిబ్రతికియందువెచెనటే. 19

(అనుమాట లకనిఘాతంబులై కర్ణరంధ్రంబులన్బడిన సాత్యకి
 గదసోరించుచు)

20 కమాది—అదితాశము.

సాత్యకి—రారపోరుదనివచ్చుదు పారిపోకదుర్మతీ॥ రారపోరు॥
కారవేంద్రుడేరికోరి నినువరశూరుడనుచు
గౌరవింపబలికెడు॥ రార॥

క—పోరునాకోక్క వెండ్లిగా-వీరవరులుడాసిన॥ పోరు॥
వారివీరివలెనన్నుజూచితో-తారసిల్లునీదర్పముగనియెద॥ పో॥
సా—ఎంతరసీదుబలము-వివరించిచూడ॥ నెంత॥

వింతగనాగద్రవేటుననీశిర-మింతింతలుగానివచ్చుచుచేసెద॥ రా॥
క—ఆడదియైనగొనదు-నీమాటలకెదభయ॥ మాడ॥

తాడిగలుగుకరవాలమెత్తితిని-చూడుమిదిగో
నడిమాడునవేసెద పాక॥

సా—గద్దరిమాటలేలర-చూచికొనుమునీయశి గద్దరి॥
గద్దననీపిడిగుద్దనగుద్దినదద్దరిల్లుచునుధరపై గూలవె రార॥

క—ఇలనుచొత్తేరుపురిని-వెలసినసౌధంబున యిలను॥
చెలగుచుతాడేపలిలక్ష్మీనరసింహరాయ
వరదుడై నవెరతునె పోరు॥

(అనియిట్టిద్రవన్యోన్యజయకాంక్షలన్బోరాడుటకై నిశితకాక్షే
యవిక్షేపణరీతులు సేయుచుందురు)

(వ్యాసమహర్షి ప్రవేశము)

వ్యా—ఓహహహా! యాదవకారవవీరులారా! యికమీమీ తెగువలు
చాలించుదు. నామాటలువిని శౌంతింపుడు (అనువాక్యంబు
లందరి కర్ణరంధ్రంబులన్నడి తమతమకైదువులువదలి యమ్మ
హనుభావునకు మ్రొక్కుదురు (అంతవ్యాసుండుకృష్ణునినని)
త్రిజగద్రక్షా! దుష్టజనశిక్షా! పుండరీకాక్షా! కృష్ణా! పోషితకృ
ష్ణా! నీపుండియేనా వీరినీపనుల చేయించుట? భవన్మాయాంధ
కారకూపంబున నృదివెడలు మార్గంబు శంకరపంకజాసనుల
కుందరంబె మహానుభావా! రక్షింపుము రక్షింపుము.

(అనిరాజలోకంబు నిరీక్షించి)

ఉ. ఏతపనీయచేలుదుమరహేశ్వరసన్నతుడేయదూత్తముం
డేతరణీద్రభామకుటురడేనవనీరదచారువిగ్రహుం
డేతులశీవిభూషణుడురయేనుమసాయకకోటిసుందరుం
డాతఃశేషులుండువరుడై తగునీముకురాస్యకీర్పడున్. 20

కానమీరందరానందనందనున కీసుందరినుందరియై పెంపొం
దుటకు డెందంబుల నానందింపుడు ఇదిబృందారక సందోహంబున
కును శంకరవాణీవశంకరులకును హితవైయున్న దిందుకెందునుసంది
యంబులేదు. (అనునెడమిత్రవింద వధూటికామణిదాసి వ్యాసునకు
మొక్కికున్ను, ఆనుందరి యందంబుచూచి పారాశరపుత్రుండు నవ్వు
కొనుచు)

వ్యా-ఉ. జవ్వనినీడుపాయముకురచక్కదనంబుకునీదురీవికీ
నవ్వుమొగంబుకున్గపుషినాగరికంబుకుమెచ్చినాడనీ
కెవ్వనియందుకోర్కెజనిరయిం చెనొనిర్భయమొప్ప నేగినీ
వవ్వరశౌర్యకంఠమునరహయిగ నేయుముపుష్పమాలికన్. 21

(అనిన సంతోషిత స్వాంతయైచేతులుజోడించి)

మి-సీ. ఎవ్వాడమటక్రొత్తరపువ్విలుకాదునా
గొల్లపిల్లలవయ్యసెల్లగొనియె
నెవ్వాడువరశౌర్యమెనయగానామేన
మామకుపట్టియోమలయచుండె
నెవ్వాడుసోయగంబింపారజనుదెంచి
కలలోననమ్మోహకలితజేసె
నెవ్వాడుబలిమిచేసెల్లదుష్టులజంపి
దృఢశక్తితోడసత్కీర్తిగాంచె
గీ. నట్టికొన్తుభమణిహరునవసుధీరు
జిమ్మసన్నతునుగుణరోరచిమ్మకృష్ణు

తోరియున్న దినామదిగిగుణవిధాన

దయగనుంగొనుమికపోయిరదండవేతు.

22

(అని నమస్కరించి నిలచియున్న చేదెగ్గాంచి)

వ్యా. శ్రీమమేవ మనోవాంఛాఫలసిద్ధిరస్తు. సుందరీ! యాలస్యం బెందుకు నీయిచ్చమ్ముకానిమ్ము. (అనిజ చెలులిరుగడలనడప మందమందయానంబుల స్తనికరంబున న్వలుంగు కాంచనమాలిక హరికంఠంబునవేసి తలవంచుకొని నిలచియుండును.)

(అందరు నిష్క్రమింతురు)

రంగము—వివాహమంటపము.

(గర్గమహాముని విందానవిందులు కృష్ణసాత్యకి బలరామ కృతవర్మలు మిత్రవిందా మదనమాల కీరవాణులు విధ్యుక్తప్రకారంబున కల్యాణంబొనర్చి సోదరీమణియైన మిత్రవిందను కృష్ణునకొసంగి విందానవిందులు చేతులుజోడించి)

విం—సీ. నిరుపమవిస్ఫురతస్పరసిజాయతనేత్ర

భైష్టికత్రేతశుంభచ్ఛరిత్ర

పృథుసురభీయుతబృందాటవీలాల

పాలితామరజాలనీలనీల

ఘనరుచీజితసూర్యకాస్తుభాంచితహార

నవనీతచోరదానవవిచార

సుందరతిలకసంశోభితసులలాట

మానితఖగఘోటమణికిరీట

గీ. రత్నకుండలయుత కర్ణరమ్యవర్ణ

సూరి సందోహమందారతారహార

విజయవందిత గోవిందరవిశ్వతుంద

కేశవాచ్యుత సత్కీర్తికృష్ణమూలిక.

23

చ. పాలుపుగ మేనమామకునుపుత్రుడ నేనిటు లండమానిమీ

చెలియలికి స్వయంవరమున సేయుటతప్పని యెంచబోకుడా

ఖలుడు సుయోధనుండు మముగ్ధగారియబెట్టు నటంచుయొక్కిపెం
పలరగజేసినారము సుగ్రధాధరమిమ్మె వరించునంచొగిన్. 24

(అని జాంబూ నదాంబరాభరణ గజతురగస్యందన భటనటవి
టగాయక పరిహాసకదాన చాసీలనరణంబొసంగి సాగనంపిన అం
దకు నిష్క్రమింతును)

మంగళహారతి. రాగం. నాదనామక్రియ-ఆదితాళము.

మంగళమిహశౌరిలోకమంగళదాయక మంగళవిగ్రహమ్ మంగమ్
రంగాపతంగతురంగపోషితకు-రంగా సదృశఫాలమ్
మదభృంగాచికురజాళాబుధసంగక్షామచేలా,
రణరంగరిప్రవిఫాలమ్ యంగజాంగభంగలోలమ్ మంగమ్
రామానిర్జితభృగురామాశ్రీకృష్ణబలరామా రాధికాజారమ్
పరభీమా శంసవిదారారవిధామాకౌస్తుభహారమ్
గోపికాముఖపద్మసూరమ్ కామకామశ్యామాకారమ్ మంగమ్
నందగోపాలకనందన సనకాసనందన హృదయతోషమ్
పరిమందితభక్తదోషజన వందితచారుఖాషమ్
శవిమందారనరకశోషా మందమందసుందరభాషామ్ మంగమ్
నరతాడెసలిలక్ష్మీ నరసింహకాయేద్య నరసఖమందహాసమ్
చొల్లెకుపురభక్తహర్ష్యవాసాజానకివరనిత్యసత్యోల్లాసమ్
చాంపేయవరపుష్పదివ్యనాసామురహరశరనిధితాసామ్ మంగమ్

మంగళహారతి. సురటరాగము-ఆదితాళము.

హారతులివ్వగకారెలక్ష్మీ నారాయణహారికి
సమాశ్రయ వారణరిపుహారికి
మహాభయ కారణభవతరికి
శిరోరుహ వారవినీలవిదారితబంభరమ్
నారులార సుకుమారులారశుభమ్ హారమ్
తొగలమగనిజిగిదెగడెడునగు మొగముగలుగు దొరసుండీ
తనంతట నెగడునెపుడుదండి

శివాదుల| మిగిలెరిపులచెండి|మహాత్ముడు|

ఖగనాయకతుర-గగమనుడురుప|

న్నగఫణశయనుం-డగకరిసకుబలు||

హార||

శరదాంతర్గతచంచలవలెసిరి| యురమునగలవాడు|

చెట్టిన|మకునివీటినాడు| పీతాంబరముదాల్చినాడు|

చూడుడు|తరళేందీవర-దళలొచనముల|

తరుణులారకుం-దరదనలార||

హార||

పొలుపుగచొల్లెడ్పురమునతాడే|వలినత్కులమణియై|

మహాబుధ| ఫలదనమగ్గణియై|నదామడి|

ఖలనిరసనగుణియై|ముదంబున|జెలగులక్ష్మీనరసింహరా-

ట్నదనవిలయుడైన హాసినీలునకిప్పుడు||

హార||

క. సాధారణవత్సరమున

పాదుగనాశ్వయుజశుద్ధివరవిదియను సం

మోదమున మిత్రవింద ను

ధాధరినాటకము పూర్తియయ్యెహరికృపకా.

25

ఫలశ్రుతి.

క. తునాటక మెవరైనను

మానుగజదివినగువిన్నరమతివ్రాసినచో

మానితగతి చొల్లెకువు

రీనాధుడు బ్రోచుచుండురకృపరంజిల్లకా.

26

గద్య.

ఇది శ్రీ మాచెర్ల చెన్నకేశవాక్షిణ కటాక్ష పితృణ ప్రవర్ధిత చతుర్విధ

కవితావిభిత కాత్యాయనసూత్ర హరితనగోత్ర సూరపరాజగోత్ర

రోహిణీశత్ర సీతారామమంత్రపుత్ర సుకవిమిత జేంకట

రమణ కవికందపత్ర ప్రణీతంబైన మిత్రవిందాపరి

ణయవాటకంబు సర్వంబు పంచమాంకంబు

సంపూర్ణము.

